

III.

(*Drugi akti*)

EUROPSKI GOSPODARSKI PROSTOR

ODLUKA NADZORNOG TIJELA EFTA-E br. 161/22/COL

od 6. srpnja 2022.

o potpori povezanoj s infrastrukturom ulične rasvjete u Bergenu (Norveška) [2023/101]

NADZORNO TIJELO EFTA-e („ESA“),

uzimajući u obzir:

Sporazum o Europskom gospodarskom prostoru („Sporazum o EGP-u“), a posebno njegove članke 61. i 62.,

Protokol 26. uz Sporazum o EGP-u,

Sporazum među državama EFTA-e o osnivanju Nadzornog tijela i Suda („Sporazum o nadzoru i sudu“), a posebno njegov članak 24.,

Protokol 3. uz Sporazum o nadzoru i sudu („Protokol 3.“), a posebno dio II. članak 7. stavak 5. i članak 14., te

nakon što je pozvalo zainteresirane strane da dostave svoje primjedbe ⁽¹⁾ i uzimajući u obzir njihove primjedbe,

budući da:

I. ČINJENICE

1. POSTUPAK

1.1. PRITUŽBA

- (1) Dopisom od 11. svibnja 2017. organizacija Nelfo („podnositelj pritužbe“) podnijela je pritužbu o navodnoj državnoj potpori koju je Općina Bergen („Općina“) dodijelila za uličnu rasvjetu uz općinske ceste. Nelfo je sektorska federacija u sklopu Konfederacije norveških poduzeća („NHO“). Čine ga elektroenergetska, informatička i ekonomska društva, integratori sustava i društva za dizala u Norveškoj ⁽²⁾.
- (2) Navodni korisnik potpore je društvo BKK AS, koje djeluje preko različitih društava kćeri ⁽³⁾. U nastavku se društvo BKK AS i njegova društva kćeri zajednički nazivaju „grupa BKK“.

⁽¹⁾ Odluka br. 27/19/COL od 16. travnja 2019. o pokretanju službenog istražnog postupka o potencijalnoj državnoj potpori dodijeljenoj u vezi s uličnim svjetiljkama u Bergenu, SL C 197, 13.6.2019., str. 25. i Dodatak o EGP-u br. 46, 13.6.2019., str. 1.

⁽²⁾ U trenutku donošenja ove Odluke informacije o organizaciji Nelfo bile su dostupne na sljedećoj poveznici: <https://www.nho.no/en/english/nho-sectoral-federations/>.

⁽³⁾ Dokument br. 855990 uz priritke podnesene kao dokumenti br. 855997, 855996, 855995, 858823, 858813, 858821 i 855991. Prema javno dostupnim informacijama s internetskih stranica www.proff.no ime društva BKK AS nedavno je promijenjeno u Eviny AS. S obzirom na predmetno razdoblje i potrebu za dosljednošću s odlukom o pokretanju postupka u ovoj se Odluci ipak koristi ime BKK AS. Imena ostalih društava na koja se upućuje odgovaraju imenima iz pritužbe te podnesaka norveških tijela i zainteresiranih strana.

1.2. DODATNE INFORMACIJE

- (3) ESA je dopisom od 1. lipnja 2017. ⁽⁴⁾ pritužbu prosljedila norveškim tijelima. Norveška tijela primjedbe su dostavila u dopisima od 27. lipnja 2017. i 5. srpnja 2017. ⁽⁵⁾
- (4) ESA je e-porukom od 7. rujna 2017. pozvala norveška tijela da dostave dodatne informacije ⁽⁶⁾. Norveška tijela odgovorila su e-porukama od 8. rujna 2017. ⁽⁷⁾ i 12. rujna 2017. ⁽⁸⁾.
- (5) ESA je 11. srpnja 2018. poslala zahtjev za dodatne informacije ⁽⁹⁾. Videokonferencija je održana 17. kolovoza 2018. Norveška tijela dodatne informacije dostavila su e-porukom od 28. veljače 2019. ⁽¹⁰⁾.

1.3. SLUŽBENI ISTRAŽNI POSTUPAK

- (6) Odlukom br. 027/19/COL („odluka o pokretanju postupka”) ESA je pokrenula službeni istražni postupak ⁽¹¹⁾. U toj je fazi ESA zauzela preliminarno stajalište da se čini da tri mjere, koje su u odluci o pokretanju postupka utvrđene kao mjere (a), (b) i (c), čine državnu potporu. ESA je nadalje izrazila sumnju u spojivost te potencijalne državne potpore s funkcioniranjem Sporazuma o EGP-u. Te su tri mjere opisane u odjeljku 2.
- (7) Norveška tijela pozvana su da do 20. svibnja 2019. dostave primjedbe na odluku o pokretanju postupka. ESA je na zahtjev rok produljila do 5. lipnja 2019. ⁽¹²⁾.
- (8) ESA je u dopisu od 5. lipnja 2019. zaprimila zajedničke primjedbe društava BKK AS i Veilys AS („BKK Veilys”) ⁽¹³⁾. U dopisu od 6. kolovoza 2019. norveška tijela pozvana su da se do 6. rujna 2019. očituju o tim primjedbama ⁽¹⁴⁾.
- (9) Norveška tijela svoje su primjedbe na odluku o pokretanju postupka dostavila 5. travnja 2020. ⁽¹⁵⁾ Općina je svoje primjedbe iznijela u dva dopisa poslana 10. svibnja 2019. ⁽¹⁶⁾ i 3. travnja 2020. ⁽¹⁷⁾.
- (10) ESA je 5. veljače 2021. norveškim tijelima poslala dodatan zahtjev za informacije ⁽¹⁸⁾. Norveška tijela na taj su zahtjev odgovorila 12. travnja 2021. ⁽¹⁹⁾.

⁽⁴⁾ Dokument br. 858239.

⁽⁵⁾ Dokumenti br. 863097, 863099, 864432 i 864434.

⁽⁶⁾ Dokument br. 872926.

⁽⁷⁾ *Ibid.*

⁽⁸⁾ Dokument br. 873252.

⁽⁹⁾ Dokument br. 923689.

⁽¹⁰⁾ Dokument br. 1058456.

⁽¹¹⁾ Pandemija bolesti COVID-19 i povezano izvanredno radno opterećenje zbog broja prijavljenih predmeta utjecali su na obradu ove pritužbe.

⁽¹²⁾ Dokument br. 1070238.

⁽¹³⁾ Dokument br. 1073541, uključujući privitke podnesene kao dokumenti br. 1073542 i 1073543.

⁽¹⁴⁾ Dokument br. 1082647.

⁽¹⁵⁾ Dokument br. 1126799.

⁽¹⁶⁾ Dokument br. 1126803.

⁽¹⁷⁾ Dokument br. 1126801.

⁽¹⁸⁾ Dokument br. 1178400.

⁽¹⁹⁾ Norveška tijela odgovorila su e-porukom od 12. travnja 2021., podnesenom kao dokument br. 1202143. Popratno pismo i privici podneseni su kao dokumenti br. 1194243, 1194249, 1194179, 1194189, 1194181, 1194183, 1194199, 1194185, 1194187, 1194217, 1194191, 1194193, 1194197, 1194195, 1194255, 1194253, 1194205, 1194201, 1194203, 1194209, 1194207, 1194211, 1194213, 1194223, 1194215, 1194229, 1194219, 1194221, 1194225, 1194233, 1194227, 1194235, 1194231, 1194239, 1194251, 1194237, 1194245, 1194241 i 1194247.

2. OPIS MJERA

2.1. UKLJUČENA INFRASTRUKTURA I POVEZANI PRAVNI SUBJEKTI

- (11) Infrastruktura ulične rasvjete uz općinske ceste u prošlosti je bila u vlasništvu općinske jedinice Bergen Lysverker. Međutim, nju i njezinu imovinu 1996. steklo je društvo BKK DA. U to je vrijeme to društvo bilo pod vlasništvom nekoliko općina, pri čemu je Općina bila većinski dioničar.
- (12) Zatim je društvo BKK DA reorganizirano u društvo BKK AS ⁽²⁰⁾. Prema javno dostupnim informacijama Općina je vlasnik 37,75 % dionica. Drugi dioničari su društvo Statkraft Industrial Holding AS i razne općine ⁽²¹⁾.
- (13) Infrastruktura ulične rasvjete uz općinske ceste u Bergenu od tada je u vlasništvu raznih društava kćeri društva BKK AS, koja je i održavaju. Infrastruktura pod kontrolom grupe BKK trenutačno je u vlasništvu društva Veilys AS. To je društvo vlasnik i infrastrukture ulične rasvjete uz državne, okružne i privatne ceste.
- (14) Norveška tijela tvrde da društvo Veilys AS nije samo održavalo svoju infrastrukturu ulične rasvjete. Umjesto toga, te je djelatnosti obavljalo društvo kći pod imenom BKK EnoTek AS ⁽²²⁾.
- (15) Kako je detaljnije opisano u nastavku, društvo Veilys AS nije vlasnik cjelokupne infrastrukture ulične rasvjete uz općinske ceste u Bergenu. Dio te infrastrukture u vlasništvu je Općine.

2.2. MJERE UTVRĐENE U PRITUŽBI

- (16) U pritužbi su utvrđene dvije navodne mjere državne potpore. Prvo, podnositelj pritužbe naveo je da je Općina isplatila prekomjernu naknadu društvima u grupi BKK za održavanje i rad uličnih svjetiljki uz općinske ceste (mjera (a)). Drugo, pritužba se odnosila na financiranje koje je provela Općina za 12 000 novih LED rasvjetnih tijela ugrađenih u infrastrukturu u vlasništvu društva Veilys AS (mjera (b)) ⁽²³⁾.
- (17) Prema navodima podnositelja pritužbe mjere (a) i (b) podrazumijevaju trajnu povredu pravila o državnim potporama, koja je nastupila još 1. siječnja 2016. Kako je navedeno u točki 18. odluke o pokretanju postupka, ESA je stoga svoju ocjenu mjera (a) i (b) ograničila na to razdoblje.
- (18) Podnositelj pritužbe smatra da bi više dobavljača bilo voljno održavati ulične svjetiljke u zamjenu za naknadu. Stoga smatra da su takve djelatnosti održavanja gospodarske prirode ⁽²⁴⁾.

⁽²⁰⁾ Dokument br. 863099, str. 1. Dodatne informacije navedene su u točkama 3. i 4. o primjedbama norveških tijela i zainteresiranih strana.

⁽²¹⁾ Podaci su preuzeti s internetskih stranica www.proff.no.

⁽²²⁾ Dokument br. 1126803, str. 1. i dokument br. 1126801, str. 1.

⁽²³⁾ Vidjeti točke 19. i 34. odluke o pokretanju postupka.

⁽²⁴⁾ Dokument br. 855990, str. 6.

- (19) U mjeri u kojoj se naknada odnosi na uslugu od općega gospodarskog interesa podnositelj pritužbe tvrdi sljedeće ⁽²⁵⁾: prvo, prisutnost državne potpore ne može se isključiti na temelju kriterija iz presude *Altmark* ⁽²⁶⁾. Drugo, uključena naknada premašuje gornju granicu potpore *de minimis* od 500 000 EUR za uslugu od općega gospodarskog interesa ⁽²⁷⁾. Treće, mjere ne ispunjavaju zahtjeve iz Odluke o uslugama od općega gospodarskog interesa ⁽²⁸⁾.
- (20) Podnositelj pritužbe procjenjuje da je prekomjerna naknada za održavanje i rad iznosila 1,12 milijuna EUR godišnje. U sličnim ugovorima o uslugama navodno su utvrđene cijene od približno [...] NOK godišnje po rasvjetnoj točki ⁽²⁹⁾.

2.3. DODATNA MJERA UTVRĐENA U ODLUCI O POKRETANJU POSTUPKA

- (21) Plaćanja Općine uključuju naknadu kapitalnog troška povezanog s infrastrukturom ulične rasvjete u vlasništvu društva Veilys AS. Taj element mehanizma za naknadu uključen je u službeni istražni postupak kao mjera (c). Kako je utvrđeno u točki 18. odluke o pokretanju postupka, ocjena mjere (c) nije ograničena na razdoblje od 1. siječnja 2016.

3. PRIMJEDBE NORVEŠKIH TIJELA

3.1. KONTEKST

3.1.1. Odnos između infrastrukture ulične rasvjete i elektroenergetske mreže

- (22) Norveška tijela naglašavaju da su elektroenergetske mreže i infrastrukture ulične rasvjete funkcionalno blisko povezane. Ulična rasvjetna tijela i priključni kabeli često se postavljaju na komunalne stupove na kojima se nalaze i električni kabeli. Stoga infrastruktura u Bergenu ima dvostruku namjenu ⁽³⁰⁾.
- (23) Do 1991. nije bilo razlike između rada i održavanja infrastrukture za električnu energiju i infrastrukture za uličnu rasvjetu. Za rad i održavanje tih infrastrukture uz općinske ceste bile su odgovorne općine ili lokalni subjekti u njihovu vlasništvu ⁽³¹⁾.
- (24) Međutim, energetska tržišta u Norveškoj djelomično su liberalizirana od 1991. U skladu s tim, na rad elektroenergetskih mreža počeli su se primjenjivati propisi o monopolu ⁽³²⁾.

⁽²⁵⁾ Dokument br. 855990, str. 7.–10.

⁽²⁶⁾ Presuda Suda od 24. srpnja 2003., *Altmark Trans i Regierungspräsidium Magdeburg*, C-280/00, EU:C:2003:415, točke od 87. do 93.

⁽²⁷⁾ Uredba Komisije (EU) br. 360/2012 od 25. travnja 2012. o primjeni članaka 107. i 108. Ugovora o funkcioniranju Europske Unije na potpore *de minimis* koje se dodjeljuju poduzetnicima koji pružaju usluge od općeg gospodarskog interesa (SL L 114, 26.4.2012., str. 8.), na koju se upućuje u točki 1.ha Priloga XV. Sporazumu o EGP-u, vidjeti Odluku Zajedničkog odbora br. 225/2012, objavljenu u SL L 81, 21.3.2013., str. 27. i Dodatku o EGP-u br. 18, 21.3.2013., str. 32., kako je izmijenjena Uredbom Komisije (EU) 2018/1923 od 7. prosinca 2018. o izmjeni Uredbe (EU) br. 360/2012 u pogledu njezina razdoblja primjene (SL L 313, 10.12.2018., str. 2.), vidjeti Odluku Zajedničkog odbora br. 266/2019 (još nije objavljena) i Uredbu Komisije (EU) 2020/1474 od 13. listopada 2020. o izmjeni Uredbe (EU) br. 360/2012 u pogledu produljenja njezina razdoblja primjene i vremenski ograničenog odstupanja za poduzetnike u teškoćama radi uzimanja u obzir posljedica pandemije bolesti COVID-19 (SL L 337, 14.10.2020., str. 1.), vidjeti Odluku Zajedničkog odbora br. 68/2021 (još nije objavljena).

⁽²⁸⁾ Odluka Komisije 2012/21/EU od 20. prosinca 2011. o primjeni članka 106. stavka 2. Ugovora o funkcioniranju Europske unije na državne potpore u obliku naknade za pružanje javnih usluga koje se dodjeljuju određenim poduzetnicima kojima je povjereno obavljanje usluga od općeg gospodarskog interesa (SL L 7, 11.1.2012., str. 3.), na koju se upućuje u točki 1.h Priloga XV. Sporazumu o EGP-u, vidjeti Odluku Zajedničkog odbora br. 66/2012 objavljenu u SL L 207, 2.8.2012., str. 46. i Dodatku o EGP-u br. 43, 2.8.2012., str. 56.

⁽²⁹⁾ Dokument br. 855990, str. 8.

⁽³⁰⁾ Dokument br. 1126801, str. 3.

⁽³¹⁾ Dokument br. 1126801, str. 3.

⁽³²⁾ Dokument br. 1126801, str. 3.

- (25) U okviru takvog sektorskog sustava vlasnici infrastrukture obvezni su održavati svoju infrastrukturu. Drugim subjektima zabranjeno je činiti to umjesto njih. Troškovi rada i održavanja obuhvaćeni su tarifama (*nettleie*) koje moraju biti u skladu s reguliranim povratom koji je utvrdilo Norveško regulatorno tijelo za energetiku (NVE) ⁽³³⁾.
- (26) S druge strane, za infrastrukturu ulične rasvjete nisu uvedeni propisi o monopolu na nacionalnoj razini. Stoga za takvu infrastrukturu vlasnička struktura i uvjeti rada ovise o lokalnim uvjetima. Više subjekata nudi usluge rada i održavanja na komercijalnoj osnovi ⁽³⁴⁾.

3.1.2. Prodaja društva Bergen Lysverker i regulacija buduće opskrbe

- (27) Cilj postupka iz 1996. bio je da Općina proda Bergen Lysverker, uključujući svu njegovu imovinu i poslovanje ⁽³⁵⁾. Ta imovina i poslovanje prije svega su se odnosili na proizvodnju i distribuciju električne energije. Infrastruktura ulične rasvjete smatrala se manjim, u praksi neodvojivim elementom ⁽³⁶⁾.
- (28) U pisanom sažetku vijećnika (*Rådsmannen*) Gradskog vijeća Bergena u okviru pripreme za odluku o prodaji ponovljeno je da je nekoliko društava u javnom vlasništvu pozvano na podnošenje ponude. Općina je isto tako naručila vrednovanje od društva Enskilda Securities ⁽³⁷⁾.
- (29) To je vrednovanje uzeto u obzir u prijedlogu predstavnika u Gradskom vijeću Bergena. Uzimajući u obzir neto obveze, vrednovanje je ukazalo na vrijednost od 2,8 do 3,0 milijarde NOK ⁽³⁸⁾.
- (30) Nadalje, predmet pred Gradskim vijećem Bergena uključivao je memorandum o sinergijskim učincima. U tom je memorandumu navedeno da bi prodaja imala dvostruki cilj. Prvo, Općina bi trebala doprinijeti funkcionalnoj strukturi za opskrbu električnom energijom na području Bergena. Drugo, prodaja bi trebala osloboditi kapital Općine na temelju tržišnih cijena ⁽³⁹⁾. Utvrđen je i niz dodatnih elemenata za razmatranje ⁽⁴⁰⁾.
- (31) U odjeljku 6. kupoprodajnog ugovora između Općine i društva BKK DA cijena koju treba platiti za društvo Bergen Lysverker utvrđena je na 2,619 milijardi NOK. Ta se cijena temeljila na bruto cijeni od 3,124 milijarde NOK prije odbitka dugova i mirovinskih obveza ⁽⁴¹⁾.
- (32) U odjeljak 7. točku (c) kupoprodajnog ugovora iz 1996. ⁽⁴²⁾ uključen je mehanizam za regulaciju naknade za buduće pružanje usluge ulične rasvjete i povezanih usluga. Prema tom mehanizmu društvo BKK DA može održavati uličnu rasvjetu po tržišnim uvjetima, što bi trebalo podrazumijevati pokrivanje troškova uz kapitalni trošak za uloženi kapital koji odgovara stopi povrata koju je definirao NVE za reguliranu infrastrukturu elektroenergetске mreže ⁽⁴³⁾.
- (33) Vrijednost mreže ulične rasvjete nije zasebno utvrđena u kupoprodajnom ugovoru. Međutim, u skladu s njegovim odjeljkom 6. društvo BKK DA pokrenulo je postupak dubinske analize. Računovodstveno društvo koje je angažirano u tu svrhu u izvješću je knjigovodstvenu vrijednost uličnih svjetiljki procijenilo na 55 milijuna NOK ⁽⁴⁴⁾.

⁽³³⁾ Dokument br. 1126801, str. 3.

⁽³⁴⁾ Dokument br. 1126801, str. 3.

⁽³⁵⁾ Dokument br. 1194249, str. 2.

⁽³⁶⁾ Dokument br. 1194249, str. 4.

⁽³⁷⁾ Dokument br. 1194189, str. 2. (numerirana 1372.).

⁽³⁸⁾ Dokument br. 1194189, str. 2.–3. (numerirane 1372. i 1373.).

⁽³⁹⁾ Dokument br. 1194189, str. 5. (numerirana 1375.).

⁽⁴⁰⁾ Dokument br. 1194189, str. 5. i 7. (numerirane 1375. i 1376.).

⁽⁴¹⁾ Dokument br. 1194179.

⁽⁴²⁾ Dokument br. 1194249.

⁽⁴³⁾ Dokument br. 1194179. Izvorni tekst tog odjeljka na norveškom jeziku glasi: „[...] kjøperen står fritt til å avtale på markedsmessige betingelser drift av veilyss som skal innebære kostnadsdekning + NVE rente for den kapital som er bundet”.

⁽⁴⁴⁾ Dokument br. 1194249, str. 3.–4. i dokument br. 1194183.

3.1.3. *Naknadni ugovori između Općine i društava iz grupe BKK*

- (34) Norveška tijela od 2012. dodjeljuju ugovore kojima se regulira pružanje usluge ulične rasvjete i povezanih usluga uz općinske ceste u Bergenu. Ti ugovori obično traju dvije godine uz mogućnost produljenja od godine dana ⁽⁴⁵⁾.
- (35) Ugovor za razdoblje od 2012. do 2014. sklopljen je s društvom BKK Nett AS. Prvobitno je obuhvaćao 18 228 rasvjetnih točaka. Od njih su 16 082 bile pod kontrolom grupe BKK, dok je 2 146 bilo u vlasništvu Općine. Međutim, predviđeno je da će se broj rasvjetnih točaka promijeniti tijekom trajanja ugovora ⁽⁴⁶⁾.
- (36) Regulacija naknade utvrđena je u odjeljku 7. i dodatku A ugovoru. Cijena za održavanje i rad utvrđena je na [...] NOK godišnje po rasvjetnoj točki bez PDV-a. Stoga bi ukupna godišnja naknada za održavanje i rad za 18 228 postojećih rasvjetnih točaka iznosila [...] NOK ⁽⁴⁷⁾.
- (37) Naknada kapitalnog troška utvrđena je na [...] NOK godišnje po rasvjetnoj točki bez PDV-a. Budući da je taj element obuhvaćao samo rasvjetne točke pod kontrolom grupe BKK, doveo je do godišnje naknade od [...] NOK za te 16 082 postojeće rasvjetne točke ⁽⁴⁸⁾.
- (38) Ugovor za razdoblje od 2015. do 2017. također je sklopljen s društvom BKK Nett AS. U početku je obuhvaćao 18 407 rasvjetnih točaka. Od njih je 16 058 bilo pod kontrolom grupe BKK, dok je 2 349 bilo u vlasništvu Općine ⁽⁴⁹⁾.
- (39) Uz istu strukturu kao i kod prethodnog ugovora naknada je utvrđena u odjeljku 7. i dodatku A ugovoru. Cijena za održavanje i rad utvrđena je na [...] NOK godišnje po rasvjetnoj točki bez PDV-a. Stoga je na temelju 18 407 postojećih rasvjetnih točaka godišnja naknada za održavanje i rad iznosila [...] NOK ⁽⁵⁰⁾.
- (40) Naknada kapitalnog troška utvrđena je na istoj jediničnoj razini, [...] NOK bez PDV-a, kao i u prethodnom ugovoru (vidjeti odjeljak (37)). Budući da je grupa BKK bila vlasnik 16 058 postojećih rasvjetnih točaka, godišnja naknada kapitalnog troška izračunana je na [...] NOK ⁽⁵¹⁾.
- (41) U razdoblju od 2018. nadalje produljivao se postojeći ugovor. Prema dopisu Općine od 19. lipnja 2017. ugovor je prvotno produljen do 1. srpnja 2018. Općina je u vezi s time navela da je zbog promjene u strukturi društva produljeni ugovor trebalo sklopiti s društvom BKK EnoTek AS ⁽⁵²⁾.
- (42) Ugovor je zatim produljen do 1. siječnja 2019. U tom je pogledu Općina uputila na tekući postupak u kojem radi na stjecanju uličnih svjetiljki u vlasništvu grupe BKK ⁽⁵³⁾.
- (43) U dopisu o produljenju grupa BKK objasnila je da je infrastruktura ulične rasvjete prenesena na njezino društvo kćer Veilys AS. Općina bi prema tome dobila dvije potvrde o produljenju. Prva potvrda bila bi od društva Veilys AS i odnosila bi se na ulične svjetiljke u njegovu vlasništvu. Drugu potvrdu poslalo bi društvo BKK EnoTek AS za svoje usluge povezane s uličnim svjetiljkama u vlasništvu Općine ⁽⁵⁴⁾.

⁽⁴⁵⁾ Dokument br. 1194249, str. 6.

⁽⁴⁶⁾ Dokument br. 1194253, str. 1.–5.

⁽⁴⁷⁾ Dokument br. 1194253.

⁽⁴⁸⁾ Dokument br. 1194253.

⁽⁴⁹⁾ Dokument br. 1194205, str. 1.–5.

⁽⁵⁰⁾ ESA-i je 28. veljače 2019. dostavljen primjerak ugovora. Podnesen je kao dokument br. 1058456.

⁽⁵¹⁾ Dokument br. 1058456.

⁽⁵²⁾ Dokument br. 1194203.

⁽⁵³⁾ Dokument br. 1194209.

⁽⁵⁴⁾ Dokument br. 1194211.

- (44) Ugovor je 20. prosinca 2018. produljen do 1. siječnja 2020. prema istim uvjetima. Zajedno s tim produljen je i ugovor o namjeri povezan s mogućnošću da Općina stekne infrastrukturu ulične rasvjete u vlasništvu društva Veilys AS ⁽⁵⁵⁾.
- (45) Norveška tijela naposljetku su dostavila nepotpisano drugo produljenje ugovora o namjeri. U tom se dokumentu navodi da je ugovor još jednom produljen prema istim uvjetima. Na temelju dostavljenih informacija ESA pretpostavlja da je taj ugovor i dalje na snazi ⁽⁵⁶⁾.
- (46) Osim ugovora povezanih s uličnom rasvjetom uz općinske ceste postoje i ugovori o: i. uličnoj rasvjeti uz privatne ceste ⁽⁵⁷⁾ i ii. rasvjeti u parkovima i uz pješačke staze ⁽⁵⁸⁾. U skladu s točkama 19. i 34. odluke o pokretanju postupka ti ugovori nisu obuhvaćeni područjem primjene ove Odluke.

3.1.4. **Raspisivanje natječaja za određene djelatnosti rada i održavanja**

- (47) Raspisan je natječaj za rad i održavanje uličnih svjetiljki i LED rasvjetnih tijela u vlasništvu Općine. Pružanje usluga na temelju tog ugovora započelo je 1. travnja 2020. ⁽⁵⁹⁾.
- (48) Prema pozivu za dostavu ponuda ugovor obuhvaća približno 3 100 uličnih svjetiljki u vlasništvu Općine. Osim toga, obuhvaća 12 000 LED rasvjetnih tijela ugrađenih u infrastrukturu u vlasništvu društva Veilys AS. Ta uključena infrastruktura dodatno je definirana kao 3 133 rasvjetna tijela, 2 254 čelična stupa/sklopa za žice, 841 drveni stup, 12 000 LED rasvjetnih tijela i nepoznata količina kabela ⁽⁶⁰⁾.
- (49) Nadalje, iz poziva za dostavu ponuda proizlazi da bi ugovor trebao trajati četiri godine uz procijenjenu vrijednost od 4 do 6 milijuna NOK godišnje (bez PDV-a). Ugovor se trebao dodijeliti ponuditelju s najnižom cijenom na temelju otvorenog postupka javne nabave ⁽⁶¹⁾.
- (50) U okviru natječaja podneseno je šest ponuda ⁽⁶²⁾. Ugovor je dodijeljen društvu BKK EnoTek AS po cijeni od 10 554 689 NOK. Cijena preostalih pet ponuda kretala se u rasponu od 11 930 826 NOK do 26 596 947,50 NOK ⁽⁶³⁾.
- (51) Razina usluga na temelju tog ugovora iz natječaja općenito je slična onoj na temelju ugovora opisanih u odjeljku 3.1.3. Međutim, u tim se ugovorima kao jedna od odgovornosti dobavljača navodi zamjena neispravne opreme. Prema ugovoru iz natječaja tu odgovornost snosi Općina ⁽⁶⁴⁾.

3.1.5. **Promjena broja uličnih svjetiljki**

- (52) U ugovorima između Općine i društava iz grupe BKK, opisanima u odjeljku 3.1.3., predviđa se da će se broj uličnih svjetiljki s vremenom promijeniti. Na temelju najnovije dostupne dokumentacije norveška tijela u dopisu od 12. travnja 2021. objasnili su da se broj uličnih svjetiljki u vlasništvu Općine povećao na 4 219. U to je vrijeme u vlasništvu društva Veilys AS bilo ukupno 27 748 uličnih svjetiljki ⁽⁶⁵⁾. Nadalje, kako je već navedeno, Općina je kupila 12 000 LED rasvjetnih tijela koja su ugrađena u infrastrukturu u vlasništvu društva Veilys AS ⁽⁶⁶⁾.

⁽⁵⁵⁾ Dokument br. 1194213.

⁽⁵⁶⁾ Dokument br. 1194223.

⁽⁵⁷⁾ Dokument br. 1194201.

⁽⁵⁸⁾ Taj se ugovor navodi u dopisu podnesenom kao dokument br. 1194203.

⁽⁵⁹⁾ Dokument br. 1126801, str. 4. i dokument br. 1194249, str. 13.

⁽⁶⁰⁾ Dokument br. 1194249, str. 13.

⁽⁶¹⁾ Prema točkama 1.6., 2.2. i 8. dokumenta br. 1194251.

⁽⁶²⁾ Dokument br. 1194249, str. 13.

⁽⁶³⁾ Dokument br. 1194231.

⁽⁶⁴⁾ Dokument br. 1194249, str. 14.

⁽⁶⁵⁾ U trenutku donošenja ove Odluke objedinjene informacije o uslugama grupe BKK bile su dostupne na sljedećoj poveznici: <https://www.eviny.no/vare-tjenester>.

⁽⁶⁶⁾ Dokument br. 1194249, str. 1.

3.1.6. Djelatnosti grupe BKK

- (53) Norveška tijela dostavila su pregled plaćanja Općine društvima iz grupe BKK. Osim plaćanja na temelju predmetnih mjera Općina je plaćala i za druge djelatnosti izvan njihova opsega. Ta su se plaćanja odnosila na opskrbu energijom i povezane usluge. Nekoliko usluga za koje je isplaćena naknada, a koje su izvan opsega predmetnih mjera, podrazumijeva poslovanje uz tržišno natjecanje s drugim dobavljačima ⁽⁶⁷⁾.
- (54) Osim djelatnosti za koje naknadu isplaćuje Općina na internetskim stranicama grupe BKK može se vidjeti da su društva iz te grupe aktivna na nizu drugih tržišta. Grupa se predstavlja kao najveća grupacija za energiju iz obnovljivih izvora u zapadnoj Norveškoj. Njezine usluge uključuju, među ostalim, infrastrukturu za punjenje automobila i brodova, usluge povezane s postavljanjem i nadogradnjom raznih vrsta infrastrukture, među ostalim u području podatkovnih centara, telekomunikacija i akvakulture, te internetske usluge povezane s optičkim internetom, pohranom podataka i takozvanim internetom stvari ⁽⁶⁸⁾.
- (55) Norveška tijela nemaju izravne dokaze da se naknada koju je Općina isplatila za uličnu rasvjetu uz općinske ceste koristila za unakrsno subvencioniranje drugih gospodarskih djelatnosti. Infrastruktura ulične rasvjete prenesena je na društvo Veilys AS djelomično kako bi se spriječilo unakrsno subvencioniranje. Međutim, zbog nedostatka dokumentacije unakrsno subvencioniranje ne može se isključiti ⁽⁶⁹⁾.
- (56) Norveška tijela istaknula su i da djelatnosti povezane s uličnim svjetiljkama u grupi BKK nisu ograničene na Općinu. Konkretno, Veilys AS prima naknadu i od drugih javnih subjekata za ulične svjetiljke koje posjeduje uz njihove javne ceste ⁽⁷⁰⁾.

3.2. OPĆENITE PRIMJEDBE NA ODLUKU O POKRETANJU POSTUPKA

- (57) Norveška tijela smatraju da ESA nije iznijela dostatne razloge za pokretanje službenog istražnog postupka. Time je Općina dovedena u stanje pravne nesigurnosti ⁽⁷¹⁾.
- (58) Norveška tijela osporavaju razlikovanje mjera (a) i (c) jer Općina kupuje uličnu rasvjetu. Međutim, točno je da naknada odražava različite elemente ⁽⁷²⁾.
- (59) Norveška tijela tvrde da se pri pravnoj klasifikaciji u obzir mora uzeti kontekst u kojem se djelatnost obavlja. Usluga ulične rasvjete pruža se isključivo kako bi služila široj javnosti ⁽⁷³⁾ i organizira se u skladu s norveškim Zakonom o cestama ⁽⁷⁴⁾.
- (60) U skladu s odjeljkom 20. tog zakona općine su odgovorne za rad i održavanje općinskih cesta. Iako se tim zakonom od općina ne zahtijeva da osiguraju uličnu rasvjetu ni da je osiguraju na određenoj razini, ta je djelatnost u skladu s ciljem cestovne sigurnosti ⁽⁷⁵⁾. Osim toga, pri planiranju, izgradnji i nadogradnji cesta Općina se pridržava norme (*veinormalen*) Norveške uprave za javne ceste (*Statens vegvesen*). Ta norma sadržava specifikacije o postojanju uličnih svjetiljki ⁽⁷⁶⁾.

⁽⁶⁷⁾ Dokument br. 1194249, str. 15.

⁽⁶⁸⁾ Dokument br. 1194249, str. 15.

⁽⁶⁹⁾ Dokument br. 1194249, str. 16.

⁽⁷⁰⁾ Dokument br. 1126801, str. 4.

⁽⁷¹⁾ Dokument br. 1126803, str. 2.

⁽⁷²⁾ Dokument br. 1126801, str. 4., 6. i 7.

⁽⁷³⁾ Dokument br. 1126801, str. 4.

⁽⁷⁴⁾ *Lov om vegar* (Zakon o cestama), LOV-1963-06-21-23.

⁽⁷⁵⁾ Dokument br. 1126801, str. 4.

⁽⁷⁶⁾ Dokument br. 1126801, str. 4. i dokument br. 1194249, str. 5.

- (61) S obzirom na te čimbenike, norveška tijela ostaju pri stajalištu da se naknada dodjeljuje za negospodarske djelatnosti. Norveška tijela smatraju da presuda u predmetu *Selex* ⁽⁷⁷⁾ podupire njihovo stajalište ⁽⁷⁸⁾.
- (62) Norveška tijela nadalje upućuju na Smjernice o pojmu državne potpore ⁽⁷⁹⁾. Navode da točka 17. o javnim ovlastima i tijelima javne vlasti ide u prilog stajalištu da je pružanje usluge ulične rasvjete negospodarske prirode ⁽⁸⁰⁾. U svakom slučaju, djelatnosti kojima se ostvaruju ciljevi javne sigurnosti trebale bi se klasificirati jednako kao i negospodarske djelatnosti koje se obavljaju u društvene, kulturne, obrazovne i pedagoške svrhe ⁽⁸¹⁾.
- (63) Ako ESA smatra da postoji tržište ulične rasvjete, to je tržište obilježeno dvama nedostacima. Prvo, infrastruktura ulične rasvjete predstavlja prirodni monopol koji se mora nalaziti uz predmetne ceste. Drugo, ulična rasvjeta je javno dobro, a korisnicima se takva usluga ne naplaćuje ⁽⁸²⁾.
- (64) Vlasništvo nad infrastrukturom daje grupi BKK tržišnu moć u odnosu na Općinu. Općina u praksi ne može odlučiti da neće imati uličnu rasvjetu na svojim cestama. Isto tako ne može davati upute vlasniku infrastrukture o tome kako i pod kojim uvjetima treba pružati usluge povezane s tom infrastrukturom ⁽⁸³⁾.
- (65) Premda obično postoje alternativne metode za raspisivanje natječaja radi utvrđivanja tržišnih cijena, norveška tijela tvrde da ESA nije uzela u obzir posebne okolnosti ovog predmeta. Subjekt koji kupuje od monopolista nema zakonsko pravo dobiti usluge po uvjetima koje smatra razumnima. Takav štetan učinak monopolske moći može se ispraviti samo izvršavanjem zakonodavstva o tržišnom natjecanju ili regulacijom cijena ⁽⁸⁴⁾.

3.3. POSEBNE PRIMJEDBE NA MJERU (A) – RAD I ODRŽAVANJE

- (66) U predmetnom razdoblju možda je došlo do regulacije indeksa kako bi se utvrdile razine naknade. Međutim, norveška tijela ne mogu dati konačan odgovor ⁽⁸⁵⁾.
- (67) Kad je riječ o mogućnostima za usporedbu razine naknade s onom u drugim područjima, norveška tijela naglašavaju da vanjski pružatelj usluga održavanja i rada neće snositi kapitalni trošak povezan s infrastrukturom koja nije u njegovu vlasništvu. U skladu s tim naknada kapitalnog troška (mjera (c)) mora se isključiti pri usporedbi razine naknade s onom koju plaćaju javni subjekti u vezi s infrastrukturom nad kojom imaju vlasništvo. Općina je 2020. za rad i održavanje platila [...] NOK po uličnoj svjetiljci ⁽⁸⁶⁾.
- (68) Tvrdnju podnositelja pritužbe da su usluge rada i održavanja pružene po cijeni od [...] NOK godišnje po rasvjetnoj točki norveška tijela smatraju nepotkrijepljenom. Osim toga, podnositelj pritužbe kao mjerilo koristio je drugu geografsku regiju ⁽⁸⁷⁾.

⁽⁷⁷⁾ Norveška tijela općenito upućuju na presudu u predmetu *Selex*. Na temelju prethodne korespondencije i odluke o pokretanju postupka ESA pretpostavlja da norveška tijela upućuju na presudu Suda od 26. ožujka 2009., *Selex Sistemi Integrati protiv Komisije*, C-113/07P, EU:C:2009:191 i presudu Općeg suda od 12. prosinca 2006., *Selex Sistemi Integrati protiv Komisije*, T-155/04, EU:T:2006:387.

⁽⁷⁸⁾ Dokument br. 1126803, str. 1. i dokument br. 1126801, str. 4.–9.

⁽⁷⁹⁾ Odluka Nadzornog tijela EFTA-e br. 3/17/COL od 18. siječnja 2017. o 102. izmjeni postupovnih pravila i pozitivnog prava u području državnih potpora donošenjem novih Smjernica o pojmu državne potpore iz članka 61. stavka 1. Sporazuma o Europskom gospodarskom prostoru [2017/2413], SL L 342, 21.12.2017., str. 35.–84. i Dodatak o EGP-u br. 82, 21.12.2017., str. 1.

⁽⁸⁰⁾ Dokument br. 1126801, str. 5.–6.

⁽⁸¹⁾ Dokument br. 1126801, str. 6.

⁽⁸²⁾ Dokument br. 1126801, str. 6.

⁽⁸³⁾ Dokument br. 1126801, str. 6.

⁽⁸⁴⁾ Dokument br. 1126803, str. 2.

⁽⁸⁵⁾ Dokument br. 1194249, str. 7.

⁽⁸⁶⁾ Dokument br. 1126801, str. 7.

⁽⁸⁷⁾ Dokument br. 1126801, str. 7.

- (69) Međutim, norveška tijela dostavila su podatke iz baze podataka KOSTRA o troškovima velikih norveških općina za uličnu rasvjetu ⁽⁸⁸⁾. Ti podaci prikazuju ukupne godišnje troškove po rasvjetnoj točki, uključujući trošak električne energije, u razdoblju od 2016. do 2019. Kao što se može vidjeti u tablici u nastavku, Općina je snosila najveće troškove ⁽⁸⁹⁾.

Tablica 1. Troškovi ulične rasvjete za velike norveške općine (u NOK)

Category	SFS Kostnader til gatebelysning per lyspunkt kommunale veier									
	Bergen	Bærum	Drammen	Fredrikstad	Kristiansand	Oslo	Sandnes	Stavanger	Tromsø	Trondheim
2015										
2016	1200,20	779,70	592,90	883,90	801,30	818,20	758,20	519,00	466,20	1056,90
2017	1216,70	673,70	622,00	633,90	912,80	945,50	733,30	519,00	831,10	1115,00
2018	1324,00	643,50	714,90	687,50	741,10	1000,00	730,20	733,10	724,90	1187,40
2019	1219,70	773,50	861,00	667,90	747,10	1000,00	750,00	666,70	607,10	779,10

- (70) Naknada je možda uključivala element prekomjerne naknade, a Općina je s vremenom dovela u pitanje ono što smatra visokim cijenama. Osim toga, norveška tijela smatraju da je trebalo odvojiti račune za pružanje usluge ulične rasvjete i za druge djelatnosti ⁽⁹⁰⁾.

3.4. POSEBNE PRIMJEDBE NA MJERU (B) – FINANCIRANJE 12 000 LED RASVJETNIH TIJELA

- (71) Gradsko vijeće Bergena odlučilo je 2017. nabaviti 12 000 LED rasvjetnih tijela za ugradnju na infrastrukturu ulične rasvjete uz općinske ceste. Ta nadogradnja zbog svojeg opsega i prirode nije bila obuhvaćena ugovorima s grupom BKK ⁽⁹¹⁾.
- (72) Ciljevi ulaganja bili su i. zaštita okoliša i ii. smanjenje troška električne energije ⁽⁹²⁾. Budući da električna energija nije uključena u ugovore s grupom BKK ⁽⁹³⁾, niži trošak električne energije izravno će koristiti Općini.
- (73) Ugovor je dodijeljen na temelju otvorenog postupka javne nabave po cijeni od 60 milijuna NOK. Ugradnja je završena potkraj 2019. ⁽⁹⁴⁾. Općina će zadržati vlasništvo nad LED rasvjetnim tijelima ⁽⁹⁵⁾.
- (74) Cijena po rasvjetnom tijelu iznosila je 1 899 NOK u 2018. i 2 039 NOK u 2019. Trošak planiranja i ugradnje iznosio je [...] NOK po rasvjetnoj točki. S obzirom na to da se ušteda troška električne energije procjenjuje na [...] NOK godišnje po rasvjetnoj točki, Općina očekuje da će trošak ulaganja vratiti u sedam do deset godina ⁽⁹⁶⁾.
- (75) Kao što je objašnjeno u odjeljku 3.1.4., natječaj za održavanje LED rasvjetnih tijela raspisan je zajedno s natječajem za održavanje preostale infrastrukture u vlasništvu Općine. Na temelju tog ugovora Općina ostvaruje uštedu troškova zahvaljujući duljem vijeku trajanja LED rasvjetnih tijela ⁽⁹⁷⁾. Općina isto tako očekuje da će pregovarati o prilagodbama ugovora koji se odnosi na infrastrukturu u vlasništvu društva Veilys AS ⁽⁹⁸⁾.

⁽⁸⁸⁾ Prema norveškim tijelima pojam KOSTRA je pokratak za *Kommune-Stat-Rapportering*. Objedinjavanje podataka u bazi KOSTRA ponajprije služi za usporedbu razina troškova za razne javne usluge. Statističkim podacima upravlja Norveški zavod za statistiku (SSB). Vidjeti dokument br. 1194249, str. 10.

⁽⁸⁹⁾ Dokument br. 1126801, str. 7. i dokument br. 1194249, str. 10. Tablica je navedena na str. 10. dokumenta br. 1194249.

⁽⁹⁰⁾ Dokument br. 1126801, str. 7. i dokument br. 1194249, str. 16.

⁽⁹¹⁾ Dokument br. 1126801, str. 7.–8. i dokument br. 1194249, str. 16.

⁽⁹²⁾ *Ibid.*

⁽⁹³⁾ Dokument br. 1194249, str. 11.

⁽⁹⁴⁾ Dokument br. 1126801, str. 8. i dokument br. 1194249, str. 12.

⁽⁹⁵⁾ Dokument br. 1126801, str. 8.

⁽⁹⁶⁾ Dokument br. 1194249, str. 12.

⁽⁹⁷⁾ Dokument br. 1194249, str. 11.–12.

⁽⁹⁸⁾ Dokument br. 1194249, str. 11.

3.5. POSEBNE PRIMJEDBE NA MJERU (C) – KAPITALNI TROŠAK

- (76) Norveška tijela smatraju uobičajenom praksom da vanjski vlasnik infrastrukture koja se koristi za javno dobro ima pravo na naknadu kapitalnog troška. U usporedbi s tim, ako je javni subjekt koji financira pružanje usluge ulične rasvjete vlasnik same infrastrukture, kapitalni trošak povezan s tom infrastrukturom snosi javni subjekt kao vlasnik infrastrukture ⁽⁹⁹⁾.
- (77) Naknada kapitalnog troška utvrđena je na temelju uvjeta iz odjeljka 7. točke (c) kupoprodajnog ugovora iz 1996. Kako se objašnjava u odjeljku 3.1.2., tim se mehanizmom propisuje da grupa BKK ima pravo na kapitalni trošak za uloženi kapital koji odgovara stopi povrata koju je definirao NVE za reguliranu infrastrukturu elektroenergetske mreže ⁽¹⁰⁰⁾.
- (78) To je načelo nešto detaljnije definirano ⁽¹⁰¹⁾. U odjeljku 6. ugovora iz 1998. utvrđeno je da bi naknada trebala obuhvaćati amortizaciju i kamate povezane s kapitalom uloženi u infrastrukturu ulične rasvjete u vrijeme sklapanja tog ugovora. Trebalo bi ujedno obuhvatiti amortizaciju i kamate povezane s budućim ulaganjima koja naruči Općina. Taj je pristup zadržan i u naknadnim ugovorima ⁽¹⁰²⁾.
- (79) Međutim, Općina i grupa BKK nisu se slagale oko načina izračuna kapitalnog troška. Sporni elementi u prvom redu bili su troškovna osnova koju bi trebalo primijeniti u izračunima i način na koji bi trebalo u obzir uzeti amortizaciju.
- (80) Norveška tijela u tom su pogledu uputila na izvješće koje je 2002. podnijelo društvo BKK Nett AS. Norveška tijela tvrde da se u tom izvješću odražava profil amortizacije u skladu s kupoprodajnim ugovorom iz 1996. ⁽¹⁰³⁾
- (81) Međutim, Općina je 2003. osporila način na koji je društvo BKK Nett AS utvrdilo kapitalnu osnovu, uključujući osobito troškove amortizacije. U dopisu od 18. veljače 2004. društvo BKK Nett AS objasnilo je, među ostalim, da je kapitalni trošak utvrđen na temelju uobičajenih kriterija ⁽¹⁰⁴⁾.
- (82) BKK Nett AS dodatno je opisao osnovu za svoje izračune u dopisu od 30. ožujka 2004. Tvrдио je da bi se imovinska vrijednost infrastrukture trebala utvrditi na 81,6 milijuna NOK na temelju tehničkog vrednovanja zamjenske vrijednosti ⁽¹⁰⁵⁾.
- (83) Općina se nije složila s tim pristupom, već je smatrala da bi imovinsku vrijednost trebalo temeljiti na knjigovodstvenoj vrijednosti. Zahtijevala je da se naknada na odgovarajući način prilagodi ⁽¹⁰⁶⁾.
- (84) Društvo BKK Nett AS odbacilo je tu tvrdnju u dopisu od 4. kolovoza 2004. Pritom je naglasilo da se prema mehanizmu utvrđenom u kupoprodajnom ugovoru iz 1996. na uloženi kapital treba primijeniti NVE-ova stopa povrata. Osim toga, zadržalo je stajalište da je razinu uloženog kapitala primjereno utvrditi na temelju tehničkog vrednovanja zamjenske vrijednosti imovine ⁽¹⁰⁷⁾. Tom se metodom kapitalna osnova gotovo udvostručila u usporedbi s iznosima koji bi proizlazili iz knjigovodstvene vrijednosti. Do danas je razina naknade ostala mnogo viša nego što bi bila da je izračunana na temelju knjigovodstvene vrijednosti ⁽¹⁰⁸⁾.

⁽⁹⁹⁾ Dokument br. 1126801, str. 8. i dokument br. 1194249, str. 7.

⁽¹⁰⁰⁾ Dokument br. 1194179. Kako je navedeno u bilješci 43., izvorni tekst tog odjeljka na norveškom jeziku glasi: „[...] kjøperen står fritt til å avtale på markedsmessige betingelser drift av veilys som skal innebære kostnadsdekning + NVE rente for den kapital som er bundet.”

⁽¹⁰¹⁾ Dokument br. 1194249, str. 7.–8.

⁽¹⁰²⁾ Dokument br. 1194249, str. 8. i dokument br. 1194229, str. 4.

⁽¹⁰³⁾ Dokument br. 1194249, str. 8. i dokument br. 1194221.

⁽¹⁰⁴⁾ Dokument br. 1194249, str. 8.–9. i dokument br. 1194225.

⁽¹⁰⁵⁾ Dokument br. 1194249, str. 9.

⁽¹⁰⁶⁾ Dokument br. 1194249, str. 8. i dokument br. 1194233.

⁽¹⁰⁷⁾ Dokument br. 1194227.

⁽¹⁰⁸⁾ Dokument br. 1194249, str. 9.–10.

- (85) Slično kao i kod naknade za rad i održavanje (mjera (a)) norveška tijela nisu dala konačan odgovor o načinu na koji je utvrđena razina naknade. Nedostatak odvojenih računa otežava kontrolu ⁽¹⁰⁹⁾. U izvješću o dubinskoj analizi društva Veilys AS ⁽¹¹⁰⁾ revizori su naveli da su stekli ograničen uvid u troškove povezane s ugovorima s Općinom ⁽¹¹¹⁾.
- (86) Norveška tijela stoga smatraju da su predmetna društva iz grupe BKK možda primila prekomjernu naknadu. Kako je prikazano u točki (69), podaci iz baze KOSTRA upućuju na takvu prekomjernu naknadu ⁽¹¹²⁾.

4. PRIMJEDBE ZAINTERESIRANIH STRANA

4.1. PRIMJEDBE DRUŠTVA BKK VEILYS

4.1.1. *Kontekst*

- (87) Ugovorom iz 1996. društvo BKK DA kupilo je imovinu i poslovanje društva Bergen Lysverker. Time se obvezalo kontinuirano pružati uslugu ulične rasvjete i preuzelo je odgovornost za rad i održavanje infrastrukture ⁽¹¹³⁾.
- (88) BKK Veilys, isto kao i norveška tijela, smatra da se odjeljkom 7. točkom (c) kupoprodajnog ugovora regulira buduća novčana naknada za pružanje usluge ulične rasvjete. Odjeljak 7. točka (c) podrazumijeva da grupa BKK ima pravo na, kao prvo, naknadu za rad i održavanje infrastrukture te, kao drugo, naknadu za uloženi kapital. Ta je odredba osnova za naknadne ugovore ⁽¹¹⁴⁾.
- (89) Svi ugovori i poslovanje povezani s infrastrukturom ulične rasvjete pod kontrolom grupe BKK u nadležnosti su društva kćeri u njegovu potpunom vlasništvu, tj. društva Veilys AS. Te djelatnosti obuhvaćaju približno 50 000 uličnih svjetiljki, uključujući predmetne ulične svjetiljke uz općinske ceste u Općini ⁽¹¹⁵⁾.

4.1.2. *Općenite primjedbe na odluku o pokretanju postupka*

- (90) Naknada se odnosi na javnu infrastrukturu koja ne služi za prodaju robe ni usluga na tržištu. Stoga mjere nisu obuhvaćene područjem primjene članka 61. stavka 1. Sporazuma o EGP-u ⁽¹¹⁶⁾.
- (91) U tom se pogledu u odluci o pokretanju postupka ne navodi na odgovarajući način da je infrastruktura u vlasništvu društva Veilys AS. Budući da je Veilys AS jedini mogući dobavljač, a Općina jedini mogući kupac, naknada se ne isplaćuje poduzetniku ⁽¹¹⁷⁾.
- (92) U svakom slučaju nije bilo prekomjerne naknade. U mjeri u kojoj je pružanje usluge ulične rasvjete usluga od općega gospodarskog interesa ispunjeni su kriteriji iz presude *Altmark* ⁽¹¹⁸⁾.

4.1.3. *Posebne primjedbe na mjeru (a) – rad i održavanje*

- (93) BKK Veilys tvrdi da se naknadom uzimaju u obzir temeljni troškovi i razina naknade u usporedivim ugovorima. Nije bilo prekomjerne naknade ⁽¹¹⁹⁾.

⁽¹⁰⁹⁾ Dokument br. 1126801, str. 8. i dokument br. 1194249, str. 10.

⁽¹¹⁰⁾ Dokument br. 1194235.

⁽¹¹¹⁾ Dokument br. 1194249, str. 10.

⁽¹¹²⁾ Dokument br. 1194249, str. 10.

⁽¹¹³⁾ Dokument br. 1073541, str. 2.

⁽¹¹⁴⁾ Dokument br. 1073541, str. 2.

⁽¹¹⁵⁾ Dokument br. 1073541, str. 2.

⁽¹¹⁶⁾ Dokument br. 1073541, str. 1.–2.

⁽¹¹⁷⁾ Dokument br. 1073541, str. 2.

⁽¹¹⁸⁾ Dokument br. 1073541, str. 1.

⁽¹¹⁹⁾ Dokument br. 1073541, str. 3.

- (94) Kad je riječ o određivanju referentnih vrijednosti, BKK Veilys smatra da razina cijene navedena u pritužbi nije osnovana. Osim toga, potrebno je uzeti u obzir posebnosti ovog predmeta. Predmetni ugovori imaju fiksnu cijenu po rasvjetnoj točki i uključuju puni raspon usluga. To znači da BKK Veilys snosi rizik od nepovoljnih događaja, kao što su ekstremni vremenski uvjeti, i odgovornost za cjelokupni rad i održavanje. Isto je tako skuplje poslovati u gradskim područjima s gustim prometom i drugim smetnjama ⁽¹²⁰⁾.

4.1.4. *Posebne primjedbe na mjeru (b) – financiranje 12 000 LED rasvjetnih tijela*

- (95) BKK Veilys odbacuje tvrdnju da financiranje 12 000 LED rasvjetnih tijela čini državnu potporu.
- (96) Prema saznanjima društva BKK Veilys Općina je ta rasvjetna tijela kupila po cijeni od 2 000 NOK po rasvjetnoj točki. Troškovi planiranja, ugradnje i dokumentacije iznosili su [...] NOK po rasvjetnoj točki.
- (97) Na temelju tih podataka troškovi nadogradnje iznosili su [...] NOK po rasvjetnoj točki. To odgovara otprilike [...] puta većem godišnjem kapitalnom trošku od onoga koji je nadoknadila Općina. Prema tome, nadogradnja koja se sastojala od 12 000 LED rasvjetnih tijela bila je mnogo skuplja od one koja bi se mogla provesti na temelju te naknade ⁽¹²¹⁾.
- (98) Nadalje, zahvaljujući tim LED rasvjetnim tijelima Općina će znatno uštedjeti na troškovima električne energije. Prema informacijama dostupnima društvu BKK Veilys ušteda troškova procijenjena je na 450 NOK godišnje po rasvjetnoj točki. To znači da će Općina svoje ulaganje vratiti u manje od sedam godina ⁽¹²²⁾.

4.1.5. *Posebne primjedbe na mjeru (c) – naknada kapitalnog troška*

- (99) BKK Veilys tvrdi da se naknada odnosi na negospodarske djelatnosti. Element povezan s kapitalnim troškom trebalo bi smatrati naknadom za pristup infrastrukturi ⁽¹²³⁾.
- (100) U svakom slučaju naknadom kapitalnog troška društvu BKK Veilys ne daje se gospodarska prednost. Troškovi postavljanja rasvjetne točke iznose otprilike 20 000 NOK, uz dodatnih 10 000–50 000 NOK za temeljne radove. Stoga minimalni trošak postavljanja 16 058 uličnih svjetiljki u vlasništvu društva BKK Veilys iznosi 500 000 000 NOK ⁽¹²⁴⁾.
- (101) Iz toga proizlazi da kapitalni trošak nije nerazmjerno nadoknađen. Infrastrukturom ulične rasvjete upravlja se tako da se održava njezin tehnički standard ⁽¹²⁵⁾.

II. OCJENA

5. POSTOJANJE DRŽAVNE POTPORE

5.1. KONTEKST

- (102) Članak 61. stavak 1. Sporazuma o EGP-u glasi:

„Osim ako je drukčije predviđeno ovim Sporazumom, svaka potpora koju dodjeljuju države članice EZ-a, države EFTA-e, ili koja se dodjeljuje putem državnih sredstava u bilo kojem obliku, koja narušava ili prijeti narušavanjem tržišnog natjecanja stavljanjem određenih poduzetnika ili proizvodnje određene robe u povoljniji položaj nespojiva je s funkcioniranjem ovog Sporazuma u mjeri u kojoj utječe na trgovinu među ugovornim strankama.”

⁽¹²⁰⁾ Dokument br. 1073541, str. 3.

⁽¹²¹⁾ Dokument br. 1073541, str. 3.

⁽¹²²⁾ Dokument br. 1073541, str. 3.

⁽¹²³⁾ Dokument br. 1073541, str. 2.–3.

⁽¹²⁴⁾ Dokument br. 1073541, str. 3.

⁽¹²⁵⁾ Dokument br. 1073541, str. 3.

- (103) Kako bi se mjeru moglo smatrati državnom potporom, zahtijeva se da su kumulativno ispunjeni sljedeći uvjeti: i. mjeru mora dodijeliti država ili mora biti dodijeljena iz državnih sredstava; ii. njome se mora davati prednost nekom poduzetniku; iii. njome se određeni poduzetnici stavljaju u povoljniji položaj (selektivnost); i iv. postoji opasnost da će se njome narušiti tržišno natjecanje ili da će se utjecati na trgovinu. Kako je prethodno navedeno, ESA je izdala Smjernice o pojmu državne potpore ⁽¹²⁶⁾.
- (104) S obzirom na zaprimljene primjedbe ESA smatra da je primjereno najprije ocijeniti je li naknada na temelju mjera (a) i (c) isplaćena poduzetniku. Ako je odgovor na to pitanje potvrđan i ako je financiranjem LED rasvjetnih tijela (mjera (b)) tim istim subjektima dana prednost, ta bi prednost također upućivala na to da je riječ o poduzetniku.

5.2. POJAM PODUZETNIKA

5.2.1. Pravni test

- (105) Pojmom poduzetnika obuhvaćen je svaki subjekt koji obavlja gospodarsku djelatnost, bez obzira na njegov pravni oblik i način na koji se financira ⁽¹²⁷⁾. Svaka djelatnost koja uključuje ponudu robe ili usluga na tržištu smatra se gospodarskom ⁽¹²⁸⁾.
- (106) Suprotno tvrdnjama podnositelja pritužbe nije odlučujuće bi li određenu djelatnost u načelu mogao obavljati privatni subjekt. Umjesto toga potrebno je utvrditi konkretne okolnosti u kojima se obavlja djelatnost ⁽¹²⁹⁾. U tom se pogledu mora provjeriti je li predmetna djelatnost po svojoj prirodi, cilju i pravilima kojima podliježe povezana s izvršavanjem javnih ovlasti ili ima li gospodarsku narav koja opravdava primjenu pravila EGP-a o tržišnom natjecanju ⁽¹³⁰⁾.
- (107) Postojanje tržišta za određenu djelatnost može se razlikovati među državama EGP-a ovisno o nacionalnim okolnostima ⁽¹³¹⁾. Isto se tako zbog političkih odluka ili gospodarskih kretanja s vremenom može promijeniti klasifikacija određene djelatnosti.
- (108) Kad je riječ o subjektima koji obavljaju više djelatnosti, svaka se djelatnost mora zasebno pravno klasificirati. Stoga to što su određenom subjektu povjerene javne ovlasti ne znači da ga se ne može smatrati poduzetnikom u vezi s drugim djelatnostima ⁽¹³²⁾. Međutim, ako se gospodarska djelatnost ne može odvojiti od izvršavanja javnih ovlasti, djelatnosti se u cjelini klasificiraju kao negospodarske ⁽¹³³⁾.

⁽¹²⁶⁾ Odluka br. 3/17/COL od 18. siječnja 2017., navedena u bilješci 79.

⁽¹²⁷⁾ Presuda Suda EFTA-e od 17. studenoga 2020. u predmetu E-9/19 *Abelia* i *WTW AS protiv Nadzornog tijela EFTA-e*, točka 87.; presuda Suda EFTA-e od 21. veljače 2008. u predmetu E-5/07 *Private Barnehagers Landsforbund protiv Nadzornog tijela EFTA-e* [2008.] EFTA Ct. Rep. 62, točka 78.; presuda Suda EFTA-e od 22. ožujka 2002. u predmetu E-8/00 *Landsorganisasjonen i Norge protiv Kommunenes Sentralforbund i drugih* [2002.] EFTA Ct. Rep. 114, točka 62.

⁽¹²⁸⁾ Presuda Suda EFTA-e od 10. svibnja 2011. u spojenim predmetima E-4/10, E-6/10 i E-7/10 *Kneževina Lihtenštajn i drugi protiv Nadzornog tijela EFTA-e*, [2011.] EFTA Ct. Rep. str. 16., točka 54.; presuda Suda od 16. lipnja 1987., *Komisija protiv Italije*, 118/85, EU:C:1987:283, točka 7.; presuda Suda od 18. lipnja 1998., *Komisija protiv Italije*, C-35/96, EU:C:1998:303, točka 36.; presuda Suda od 12. rujna 2000., *Pavlov i drugi*, spojeni predmeti od C-180/98 do C-184/98, EU:C:2000:428, točka 75.

⁽¹²⁹⁾ Presuda *Abelia* i *WTW AS protiv Nadzornog tijela EFTA-e*, navedena u bilješci 127., točka 88.; presuda *Private Barnehagers Landsforbund protiv Nadzornog tijela EFTA-e*, navedena u bilješci 127., točka 80.

⁽¹³⁰⁾ Presuda *Abelia* i *WTW AS protiv Nadzornog tijela EFTA-e*, navedena u bilješci 127., točka 89.; presuda Suda od 7. studenoga 2019., *Aanbestedingskalender i dr. protiv Komisije*, C-687/17 P, EU:C:2019:932, točke 15. i 16.

⁽¹³¹⁾ Presuda Suda od 17. veljače 1993., *Poucet i Pistre protiv AGF i Cancava*, spojeni predmeti C-159/91 i C-160/91, EU:C:1993:63, točke od 16. do 20.

⁽¹³²⁾ Presuda Suda od 1. srpnja 2008., *Motosykletistiki Omospondia Ellados NPID (MOTOE) protiv Elliniko Dimosio*, C-49/07, EU:C:2008:376, točka 25.

⁽¹³³⁾ Presuda *Abelia* i *WTW AS protiv Nadzornog tijela EFTA-e*, navedena u bilješci 127., točka 90.; presuda *Aanbestedingskalender i dr. protiv Komisije*, navedena u bilješci 130., točke od 17. do 19.; presuda Suda od 12. srpnja 2012., *Compass-Datenbank GmbH protiv Republik Österreich*, C-138/11, EU:C:2012:449, točka 38.

- (109) Iz sudske prakse Suda EFTA-e proizlazi da je pojam „usluga” u smislu temeljnih sloboda relevantan za utvrđivanje jesu li djelatnosti gospodarske u kontekstu državne potpore. Iz članka 37. prvog stavka Sporazuma o EGP-u proizlazi da se „uslugama” u smislu Sporazuma smatraju samo usluge koje se uobičajeno pružaju uz naknadu ⁽¹³⁴⁾.
- (110) Najvažnija je značajka „naknade” to što se plaća za predmetnu uslugu ⁽¹³⁵⁾. Štoviše, naknadu obično dogovaraju pružatelj i primatelj usluge ⁽¹³⁶⁾.
- (111) Pojam „usluge” trebalo bi tumačiti i s obzirom na članak 37. drugi stavak Sporazuma o EGP-u ⁽¹³⁷⁾. U skladu s tom odredbom „usluge” osobito uključuju djelatnosti industrijske ili komercijalne naravi te obrtničke djelatnosti i djelatnosti slobodnih zanimanja.
- (112) Iz ustaljene sudske prakse proizlazi da se priroda djelatnosti mora utvrditi s obzirom na sektor u kojem se obavlja i način na koji je taj sektor organiziran.
- (113) Primjerice, financiranje obrazovanja koje se provodi u okviru nacionalnog sustava ne smatra se naknadom za uslugu ako su ispunjena dva uvjeta. Prvi je uvjet da država pri uspostavi i održavanju obrazovnog sustava ne pokušava sudjelovati u plaćenju djelatnosti, već ispunjava svoje dužnosti prema građanima. Drugi je uvjet da se obrazovni sustav općenito financira iz javnog proračuna, a ne na temelju plaćanja korisnika ⁽¹³⁸⁾.
- (114) Na sličnoj se osnovi smatra da u slučaju općinskih vrtića u Norveškoj ne postoji element naknade. U skladu s tim općinski vrtići ne smatraju se poduzetnicima u kontekstu državne potpore ⁽¹³⁹⁾.
- (115) Kad je riječ o zdravstvenom sektoru, Sud EFTA-e smatrao je da se priroda pomoćnih usluga u području nabave, informacijskih i komunikacijskih tehnologija i arhiviranja mora odrediti ovisno o naknadnoj upotrebi tih usluga. Ako se pomoćne usluge ne pružaju na tržištu, već u okviru nacionalnog zdravstvenog sustava uspostavljenog na temelju solidarnosti, njihovo pružanje nije gospodarske prirode ⁽¹⁴⁰⁾.

5.2.2. **Primjena pravnog testa na ovaj predmet**

- (116) Kako je navedeno u točkama (53) i (54), društva iz grupe BKK obavljaju gospodarske djelatnosti na nizu tržišta.
- (117) Prema mišljenju Suda određeni subjekt može obavljati i gospodarske i negospodarske djelatnosti. Međutim, to ovisi o tome vodi li zasebne račune za različita sredstva koja prima kako bi se isključio rizik od unakrsnog subvencioniranja gospodarskih djelatnosti javnim sredstvima koje prima za negospodarske djelatnosti ⁽¹⁴¹⁾. Stoga se mora isključiti svaki rizik od unakrsnog subvencioniranja kako bi se moglo smatrati da je javno financiranje povezano s negospodarskim djelatnostima.

⁽¹³⁴⁾ Presuda *Private Barnehagers Landsforbund protiv Nadzornog tijela EFTA-e*, navedena u bilješci 127., točke 80. i 81.

⁽¹³⁵⁾ Presuda Suda EFTA-e od 10. prosinca 2020. u predmetu E-13/19, *Hraðbraut ehf. protiv Ministarstva obrazovanja, znanosti i kulture, Verzlunarskóli Íslands ses., Tækniskólinn ehf. i Menntaskóli Borgarfjarðar ehf.*, točka 91.; presuda *Private Barnehagers Landsforbund protiv Nadzornog tijela EFTA-e*, navedena u bilješci 127., točka 81.; presuda Suda od 27. rujna 1988., *Belgijska država protiv Humbel i Edel*, 263/86, EU:C:1988:451, točka 17.

⁽¹³⁶⁾ Presuda *Belgijska država protiv Humbel i Edel*, navedena u bilješci 135., točka 17.

⁽¹³⁷⁾ Presuda *Belgijska država protiv Humbel i Edel*, navedena u bilješci 135., točka 16.

⁽¹³⁸⁾ Presuda *Hraðbraut ehf.*, navedena u bilješci 135., točka 92.

⁽¹³⁹⁾ Presuda *Private Barnehagers Landsforbund protiv Nadzornog tijela EFTA-e*, navedena u bilješci 127., točke od 82. do 84.

⁽¹⁴⁰⁾ Presuda *Abelia i WTW AS protiv Nadzornog tijela EFTA-e*, navedena u bilješci 127., točke od 95 do 97.

⁽¹⁴¹⁾ Presuda od 27. lipnja 2017., *Congregación de Escuelas Pías Provincia Betania protiv Ayuntamiento de Getafe*, C-74/16, EU:C:2017:496, točka 51.

- (118) U ovom predmetu ESA-i nisu predstavljeni argumenti koji bi upućivala na to da su uspostavljene dostatne zaštitne mjere kojima bi se prihodi i troškovi na temelju predmetnih ugovora djelotvorno i primjereno odvojili od drugih gospodarskih djelatnosti. Naprotiv, norveška tijela priznala su da je zaštitne mjere trebalo uspostaviti i da se unakrsno subvencioniranje ne može isključiti ⁽¹⁴²⁾.
- (119) S obzirom na to i neovisno o tome jesu li djelatnosti za koje je isplaćena naknada gospodarske prirode, ESA stoga mora zaključiti da je naknada na temelju mjera (a) i (c) isplaćena poduzetniku.
- (120) S obzirom na iznesene argumente ESA je ipak ocijenila i jesu li djelatnosti za koje je isplaćena naknada na temelju predmetnih mjera same po sebi gospodarske. Najprije je ocijenila djelatnosti koje se odnose na ulične svjetiljke koje su u vlasništvu društava iz grupe BKK.
- (121) Kako je navedeno u točkama (59) i (60), norveška tijela upućuju na odgovornosti općina za održavanje općinskih cesta na temelju odjeljka 20. norveškog Zakona o cestama. Iako na temelju odjeljka 20. općine nisu obvezne osigurati uličnu rasvjetu niti je osigurati na određenoj razini, ta djelatnost doprinosi cilju cestovne sigurnosti. Štoviše, pri planiranju, izgradnji i nadogradnji cesta Općina se pridržava norme (*veinormalen*) Norveške uprave za javne ceste (*Statens vegvesen*). Ta norma sadržava specifikacije o postojanju uličnih svjetiljki ⁽¹⁴³⁾.
- (122) U tom kontekstu norveška tijela tvrde, kako je utvrđeno u točki (61), da presuda u predmetu *Selex* podupire njihovo stajalište da su djelatnosti za koje je isplaćena naknada negospodarske ⁽¹⁴⁴⁾. Nadalje, kako je navedeno u točki (62), norveška tijela pozivaju se na točku 17. Smjernica o pojmu državne potpore ⁽¹⁴⁵⁾, koja se odnosi na javne ovlasti i tijela javne vlasti. U svakom slučaju, norveška tijela tvrde da bi se djelatnosti kojima se ostvaruju ciljevi javne sigurnosti trebale klasificirati jednako kao i negospodarske djelatnosti koje se obavljaju u društvene, kulturne, obrazovne i pedagoške svrhe.
- (123) Kako je već utvrđeno, potrebno je utvrditi konkretne okolnosti u kojima se obavlja djelatnost kako bi se odredilo je li djelatnost gospodarske prirode ⁽¹⁴⁶⁾. U ovom su predmetu prirodna polazišna točka za ovu ocjenu regulatorni okvir uspostavljen za pružanje usluge ulične rasvjete uz općinske ceste u Norveškoj i posebne okolnosti u Bergenu.
- (124) Kad je riječ o regulatornom okviru na snazi u Norveškoj, u zakonodavstvu i normama na koje upućuju norveška tijela navodi se samo da su općine odgovorne za održavanje infrastrukture općinskih cesta te moraju ispuniti zahtjeve za postojanje ulične rasvjete kako bi ceste bile u skladu s normom (*veinormalen*) Norveške uprave za javne ceste (*Statens vegvesen*). Međutim, kako je prethodno navedeno, odjeljkom 20. norveškog Zakona o cestama od općina se ne zahtijeva da osiguraju uličnu rasvjetu niti da je osiguraju na određenoj razini. Štoviše, ništa ne sprečava općine da komercijalnim subjektima povjere (djelomično) rad i održavanje općinskih cesta kao gospodarsku djelatnost.
- (125) Kad je riječ o posebnim okolnostima u Bergenu, ESA navodi da je zbog uključivanja infrastrukture ulične rasvjete pri prodaji društva Bergen Lysverker društvo BKK DA postalo jedini dostupni dobavljač za predmetne općinske ceste. Društvo BKK DA taj je položaj dobilo nadmetanju s pet drugih ponuditelja.
- (126) Nadalje, kako je opisano u točki (32), u odjeljku 7. točki (c) kupoprodajnog ugovora sadržan je mehanizam kojim se regulira buduća novčana naknada. Taj mehanizam omogućuje reguliranu razinu povrata.

⁽¹⁴²⁾ Dokument br. 1126801, str. 7.

⁽¹⁴³⁾ Dokument br. 1126801, str. 4. i dokument br. 1194249, str. 5.

⁽¹⁴⁴⁾ Presude Suda i Općeg suda navedene u bilješci 77.

⁽¹⁴⁵⁾ Smjernice o pojmu državne potpore, navedene u bilješci 79.

⁽¹⁴⁶⁾ Presuda *Abelia* i *WTW AS protiv Nadzornog tijela EFTA-e*, navedena u bilješci 127., točka 88.; presuda *Private Barnehaegers Landsforbund protiv Nadzornog tijela EFTA-e*, navedena u bilješci 127., točka 80.

- (127) ESA je zato zauzela stajalište da je prodajom infrastrukture ulične rasvjete, u kombinaciji s uspostavljanjem mehanizma za naknadu koji omogućuje reguliranu razinu povrata, Općina stvorila tržište za gospodarsku djelatnost pružanja predmetnih usluga. Činjenica da je infrastruktura bila jedinstvene prirode, što je dovelo do toga da je njezin kupac postao i jedini dostupan dobavljač, sama po sebi ne znači da predmetna društva iz grupe BKK nisu pružala usluge na tržištu. Osim toga, društvo BKK DA svoj je isključivi položaj steklo u nadmetanju s pet drugih ponuditelja.
- (128) U prilog tom stajalištu ide i to što su grupa BKK i Općina u redovitim intervalima sklapale naknadne ugovore. Grupa BKK nastojala je ostvariti što veću dobit na temelju svojeg tumačenja ugovornih uvjeta i naglasila je da posluje na komercijalnoj osnovi kako bi stvorila vrijednost za svoje dioničare ⁽¹⁴⁷⁾. S druge strane, Općina je postupala kao da surađuje s komercijalnim dobavljačem. Štoviše, norveška tijela navela su tržišnu moć koju grupa BKK ima u svojstvu vlasnika infrastrukture.
- (129) Kao što se može vidjeti iz više pritužbi pred Norveškim odborom za pritužbe u pitanjima javne nabave (KOFA), usluge koje se odnose na rad i održavanje uličnih svjetiljki nude i različiti dobavljači na komercijalnoj osnovi ⁽¹⁴⁸⁾. U skladu s tim Općina je doista, kako je opisano u odjeljku 3.1.4., primila ponude od nekoliko dobavljača kad je raspisala natjecateljski postupak za takve usluge.
- (130) Prema tome ESA primjećuje da je u Norveškoj i u općini Bergen pružanje usluga održavanja i rada uz naknadu doista bila uobičajena praksa. To isto tako upućuje na to da su te djelatnosti bile gospodarske prirode.
- (131) Kad je riječ o naknadi isplaćenoj za održavanje i rad uličnih svjetiljki u vlasništvu Općine, ništa u ugovornim uvjetima ne upućuje na to da bi se te djelatnosti trebale drukčije klasificirati. Osim toga što nije bilo kapitalnih troškova koje je trebalo nadoknaditi, ti su uvjeti do 1. travnja 2020. bili isti kao i za ulične svjetiljke pod kontrolom grupe BKK. Od 1. travnja 2020. usluge se pružaju na temelju komercijalnog ugovora dodijeljenog u natjecateljskom postupku ⁽¹⁴⁹⁾.
- (132) Kad je riječ o upućivanju norveških tijela na presudu u predmetu *Selex* ⁽¹⁵⁰⁾, valja podsjetiti da se taj predmet odnosi na djelatnosti koje je obavljala Europska organizacija za sigurnost zračne plovidbe („Eurocontrol“). Eurocontrol su osnovala razne europske države na temelju Međunarodne konvencije o suradnji na sigurnosti zračne plovidbe ⁽¹⁵¹⁾.
- (133) Sud je u žalbenom postupku ponovio zaključak iz prethodnog predmeta, prema kojem su djelatnosti Eurocontrola sagledane u cjelini po svojoj prirodi, cilju i pravilima kojima podliježu povezane s izvršavanjem javnih ovlasti u području kontrole i nadzora zračnog prostora. Taj se zaključak primjenjuje i na pomoć koju Eurocontrolu pružaju nacionalne uprave, konkretno u vezi s ponudama za nabavu opreme i sustava u području upravljanja zračnim prometom ⁽¹⁵²⁾.
- (134) S obzirom na ocjenu iznesenu u točkama od (123) do (131) ESA ostaje pri stajalištu da se ovaj predmet bitno razlikuje od presude u predmetu *Selex*. Ujedno valja podsjetiti da je Sud u presudi *Selex* naveo da činjenica da određeno tijelo ostvaruje dobit upućuje na to da je djelatnost gospodarske prirode ⁽¹⁵³⁾.

⁽¹⁴⁷⁾ Dokument br. 1194227, str. 2.

⁽¹⁴⁸⁾ Odluka od 23. ožujka 2022., *Otera Traftec AS protiv Općine Lillehammer*, predmet 2021/1439; Odluka od 24. ožujka 2021., *Nett-Tjenester AS protiv Općine Fredrikstad*, predmet 2021/367; Odluka od 14. rujna 2015., *Nettpartner AS protiv Općine Stavanger i drugih*, spojeni predmeti 2015/47, 2015/48, 2015/49 i 2015/50; Odluka od 2. rujna 2015., *Traftec AS protiv okružne općine Vest-Agder*, predmet 2015/71. Te su odluke dostupne na sljedećoj poveznici: <https://www.klagenemndssekretariatet.no/klagenemnda-for-offentlige-anskaffelser-kofa/>.

⁽¹⁴⁹⁾ Vidjeti odjeljke 3.1.3. i 3.1.4.

⁽¹⁵⁰⁾ Presude Suda i Općeg suda navedene u bilješki 77.

⁽¹⁵¹⁾ Presuda Općeg suda navedena u bilješki 77., točka 1.

⁽¹⁵²⁾ Presuda Suda navedena u bilješki 77., točke 71. i 72.

⁽¹⁵³⁾ Presuda Suda navedena u bilješki 77., točke 116. i 117.

- (135) ESA se također ne može složiti s tvrdnjom da su djelatnosti za koje je isplaćena naknada na temelju mjera (a) i (c) povezane s javnim ovlastima ili javnim tijelom u smislu točke 17. Smjernica o pojmu državne potpore ⁽¹⁵⁴⁾. Naime, riječ je o situaciji u kojoj je Općina isplatila naknadu dobavljaču koji posluje na komercijalnoj i gospodarskoj osnovi. Stoga je takva situacija slična onoj u kojoj općina od komercijalnog ugovaratelja naručuje građevinske radove povezane s izgradnjom ili održavanjem općinskih cesta.
- (136) Nadalje, ESA se ne slaže s tvrdnjom da bi se djelatnosti kojima se ostvaruju ciljevi javne sigurnosti trebale klasificirati jednako kao i negospodarske djelatnosti koje se obavljaju u društvene, kulturne, obrazovne i pedagoške svrhe. U sudskoj praksi nema osnove za zaključak da su djelatnosti same po sebi negospodarske zato što se njima ostvaruje određeni cilj. Kao što je već spomenuto, u tu je svrhu potrebno utvrditi konkretne okolnosti u kojima se obavlja djelatnost. Primjerice, djelatnosti održavanja javnog vlasništva očito se mogu obavljati na gospodarskoj osnovi, čak i ako su nužne za sigurnost korisnikâ.

5.2.3. **Zaključak**

- (137) Na temelju navedenog ESA zaključuje da je naknada u okviru mjera (a) i (c) isplaćena poduzetniku. U mjeri u kojoj je financiranjem LED rasvjetnih tijela (mjera (b)) tim istim subjektima dana prednost, to bi također upućivalo na to da je riječ o poduzetniku.

5.3. PRISUTNOST DRŽAVNIH SREDSTAVA

- (138) Da bi mjera činila državnu potporu, mora je dodijeliti država ili se mora financirati državnim sredstvima. Pojam državnih sredstava uključuje sredstva regionalnih državnih tijela ⁽¹⁵⁵⁾.
- (139) Sve se mjere financiraju iz proračuna Općine. Stoga uključuju potrošnju državnih sredstava.

5.4. PREDNOST

5.4.1. **Uvod**

- (140) U smislu članka 61. stavka 1. Sporazuma o EGP-u prednost je svaka gospodarska korist koju poduzetnik ne bi mogao ostvariti u uobičajenim tržišnim uvjetima ⁽¹⁵⁶⁾. U skladu s tim prednost se može dati pozitivnim pogodnostima kao što su subvencije, zajmovi ili izravna ulaganja, ali i intervencijama koje, iako nisu subvencije u užem smislu, imaju istu narav i iste učinke ⁽¹⁵⁷⁾. Stoga se ne može smatrati da se na mjeru ne primjenjuje zabrana državne potpore samo zato što je u obliku ugovora koji podrazumijeva uzajamne obveze ⁽¹⁵⁸⁾.

⁽¹⁵⁴⁾ Smjernice o pojmu državne potpore, navedene u bilješci 79.

⁽¹⁵⁵⁾ Smjernice o pojmu državne potpore, navedene u bilješci 79., točka 48. i navedena sudska praksa.

⁽¹⁵⁶⁾ Smjernice o pojmu državne potpore, navedene u bilješci 79., točka 66.; Presuda Suda od 11. srpnja 1996., *Syndicat français de l'Express international (SFEI) i drugi protiv La Poste i dr.*, C-39/94, EU:C:1996:285, točka 60.; presuda Suda od 29. travnja 1999., *Španjolska protiv Komisije*, C-342/96, EU:C:1999:210, točka 41.

⁽¹⁵⁷⁾ Presuda Suda od 2. srpnja 1974., *Italija protiv Komisije*, 173/73, EU:C:1974:71, točka 13.; presuda Suda EFTA-e od 17. kolovoza 2012. u predmetu E-12/11 *Asker Brygge protiv Nadzornog tijela EFTA-e* [2012.] EFTA Ct. Rep. str. 536., točka 55.; presuda Suda od 20. studenoga 2003., *Ministère de l'Économie, des Finances et de l'Industrie protiv GEMO SA*, C-126/01, EU:C:2003:622, točka 28.

⁽¹⁵⁸⁾ Presuda Općeg suda od 28. siječnja 1999., *BAI protiv Komisije*, T-14/96, EU:T:1999:12, točka 71.

5.4.2. **Prednost se ne može isključiti na temelju uvjeta iz presude Altmark**

5.4.2.1. **Uvjeti iz presude u predmetu Altmark**

- (141) Na naknadu za javne usluge koja se dodjeljuje poduzetnicima kojima je povjerena usluga od općega gospodarskog interesa primjenjuje se posebna sudska praksa. Iz presude Suda u predmetu *Altmark* proizlazi da se u takvim slučajevima prisutnost prednosti u smislu članka 61. stavka 1. Sporazuma o EGP-u može isključiti ako su ispunjena sljedeća četiri kumulativna uvjeta ⁽¹⁵⁹⁾:
- i. „Prvo, poduzetniku primatelju moraju zaista biti povjerene obveze pružanja javnih usluga i te obveze moraju biti jasno određene.
 - ii. Drugo, parametri na temelju kojih se izračunava naknada moraju biti utvrđeni unaprijed, na objektivan i transparentan način [...].
 - iii. Treće, naknada ne smije premašiti iznos neophodan za pokrivanje svih ili dijela troškova koji su nastali pri izvršavanju obveza pružanja javnih usluga, uzimajući u obzir relevantne primitke i razumnu dobit za obavljanje tih obveza.
 - iv. Četvrto, ako poduzetnik kojemu su povjerene obveze pružanja javnih usluga nije odabran nakon postupka javne nabave kojim se odabire ponuditelj koji ima mogućnost pružanja tih usluga po najmanjem trošku za zajednicu, razina potrebne naknade mora biti utvrđena na temelju analize troškova koje bi tipični poduzetnik kojim se primjereno upravlja i koji je prikladno opremljen [...], snosio pri izvršavanju tih obveza, uzimajući u obzir odgovarajuće primitke i razumnu dobit za izvršenje tih obveza.”
- (142) ESA je objavila niz smjernica o primjeni pravila o državnim potporama u vezi s naknadom dodijeljenom za usluge od općega gospodarskog interesa ⁽¹⁶⁰⁾. Uvjeti iz presude *Altmark* objašnjavaju se u odjeljku 3. tih smjernica.

5.4.2.2. **Primjena uvjeta iz presude Altmark na ovaj predmet**

- (143) U skladu s prvim uvjetom poduzetnik primatelj mora biti dužan izvršavati jasno određene obveze pružanja javnih usluga.
- (144) Prema mišljenju Suda taj uvjet služi za transparentnost i pravnu sigurnost. Njime se zahtijeva da se najprije utvrdi ima li poduzetnik primatelj doista obveze pružanja javnih usluga koje treba izvršavati, a zatim jesu li te obveze jasno određene u nacionalnom zakonodavstvu. Prema tome, potrebno je ispuniti minimalne kriterije u pogledu postojanja jednog ili više akata javnog tijela u kojima se dovoljno precizno definiraju priroda, trajanje i opseg obveza pružanja javnih usluga koje se povjeravaju poduzetnicima ⁽¹⁶¹⁾.
- (145) U skladu s tim Sud je potvrdio presudu u kojoj je Opći sud zaključio da, s obzirom na to da predmetna usluga nije jasno određena kao usluga od općega gospodarskog interesa u nacionalnom zakonodavstvu, prvi uvjet iz presude *Altmark* nije ispunjen. Taj se zaključak nije mogao dovesti u pitanje postojanjem tržišnog nedostatka na predmetnom tržištu ni time što se usluga mogla odrediti kao usluga od općega gospodarskog interesa. Te okolnosti nisu bile relevantne kako bi se utvrdilo jesu li predmetnim poduzetnicima doista bile povjerene obveze pružanja javnih usluga na temelju javnog akta i jesu li te obveze bile jasno određene u tom aktu ⁽¹⁶²⁾.

⁽¹⁵⁹⁾ Presuda *Altmark*, navedena u bilješci 26., točke od 87. do 93.

⁽¹⁶⁰⁾ SL L 161, 13.6.2013., str. 12. (Prilog I.) i Dodatak o EGP-u br. 34, 13.6.2013., str. 1. (Prilog I.).

⁽¹⁶¹⁾ Presuda Suda od 20. prosinca 2017., *Comunidad Autónoma del País Vasco i dr. protiv Komisije*, C-66/16 P, EU:C:2017:654, točke 72. i 73.

⁽¹⁶²⁾ *Ibid.*, točke 74. i 75.

- (146) Nadalje, iz ustaljene sudske prakse proizlazi uvjet prema kojem se, da bi se smatralo da je poduzetniku povjerena usluga od općega gospodarskog interesa, to mora učiniti aktom javnog tijela ⁽¹⁶³⁾. Takvi akti o povjeravanju mogu biti ugovori, pod uvjetom da ih dodjeljuju javna tijela i da su obvezujući ⁽¹⁶⁴⁾. Međutim, činjenica da je usluga predmet ugovora o javnoj nabavi nije dovoljna da bi se bez posebnog objašnjenja pretpostavilo da je riječ o usluzi od općega gospodarskog interesa ⁽¹⁶⁵⁾.
- (147) Stoga relevantno pitanje nije je li Općina društvima iz grupe BKK mogla povjeriti uslugu od općega gospodarskog interesa koja bi obuhvaćala predmetne usluge, već je li to doista učinila.
- (148) Prirodna je polazišna točka pri ocjenjivanju toga da ni norveška tijela ni društvo BKK Veilys nisu naveli da je grupi BKK povjerena usluga od općega gospodarskog interesa.
- (149) Kao što se može vidjeti u odjeljcima 3. i 4., norveška tijela u svojim primjedbama uopće nisu uputila na zakonodavstvo o uslugama od općega gospodarskog interesa. BKK Veilys samo je ustvrdio da su uvjeti iz presude *Altmark* ispunjeni ako je pružanje usluge ulične rasvjete usluga od općega gospodarskog interesa. To upućuje na to da, u skladu s preliminarnim nalazom iz odluke o pokretanju postupka, društva iz grupe BKK nisu imala i nemaju obvezu pružanja javnih usluga koju trebaju izvršavati u vezi s mjerama ⁽¹⁶⁶⁾.
- (150) Takvom stajalištu idu u prilog i ugovori koje su dostavila norveška tijela.
- (151) Kako je objašnjeno u odjeljku 3., prema kupoprodajnom ugovoru iz 1996. Općina je prodala, a društvo BKK DA kupilo poduzeće. Iako je ugovor uključivao odredbe o budućem pružanju usluge ulične rasvjete i povezanim uslugama, dostavljena dokumentacija ne upućuje na to da je Općina u smislu sudske prakse društvu BKK DA povjerila obveze pružanja javnih usluga.
- (152) Isto vrijedi i za naknadne ugovore s društvima iz grupe BKK. Kad je riječ o djelatnostima povezanim s uličnim svjetiljkama pod kontrolom grupe BKK, iz njih se može vidjeti da Općina nije povjeravala obveze pružanja javnih usluga, već je kupovala od prodavatelja koji je upravljao potrebnim materijalima. Kad je pak riječ o održavanju i radu uličnih svjetiljki u vlasništvu Općine, te su usluge nabavljene kao sredstvo za njezino pružanje usluge ulične rasvjete s pomoću te infrastrukture. Oba skupa djelatnosti uključena su u ugovore bez odredaba, objašnjenja i naznaka da je društvima iz grupe BKK povjerena usluga od općega gospodarskog interesa.

5.4.2.3. Zaključak

- (153) Na temelju navedenih razmatranja ESA potvrđuje svoj preliminarni nalaz iz odluke o pokretanju postupka. Društva iz grupe BKK nisu imala i nemaju obvezu pružanja javnih usluga koju trebaju izvršavati u pogledu triju predmetnih mjera. Stoga se prednost ne može isključiti na temelju uvjeta iz presude *Altmark*.

5.4.3. Načelo subjekta u tržišnom gospodarstvu

5.4.3.1. Kontekst

- (154) Smatra se da se gospodarskim transakcijama koje izvršavaju javni subjekti ne daje prednost njihovim protustrankama i stoga one ne čine državnu potporu ako su u skladu s uobičajenim tržišnim uvjetima. To pitanje usklađenosti s tržištem ocjenjuje se na temelju načela subjekta u tržišnom gospodarstvu.

⁽¹⁶³⁾ Presuda Suda od 23. listopada 1997., *Komisija protiv Francuske Republike*, C-159/94, EU:C:1997:501, točka 65.

⁽¹⁶⁴⁾ Presuda Općeg suda od 7. studenoga 2012., *Coordination bruxelloise d'institutions sociales et de santé (CBI) protiv Komisije*, T-137/10, EU:T:2012:584, točka 109.

⁽¹⁶⁵⁾ Presuda Općeg suda od 26. studenoga 2015., *Španjolska protiv Komisije*, T-461/13, EU:T:2015:891, točka 71. Ta je presuda potvrđena u žalbenom postupku u presudi Suda od 20. prosinca 2017., *Španjolska protiv Komisije*, C-81/16 P, EU:C:2017:1003. Vidjeti osobito točku 49. presude Suda.

⁽¹⁶⁶⁾ Točka 33. odluke o pokretanju postupka.

- (155) Kad se određena stavka ocjenjuje u odnosu na načelo subjekta u tržišnom gospodarstvu, presudno je pitanje je li javni subjekt djelovao onako kako bi u sličnoj situaciji djelovao subjekt u tržišnom gospodarstvu⁽¹⁶⁷⁾. Stoga se u obzir uzimaju samo koristi i obveze povezane s ulogom gospodarskog subjekta, za razliku od onih javnog tijela⁽¹⁶⁸⁾.
- (156) Pitanje uključuje li transakcija državnu potporu mora se riješiti uzimajući u obzir situaciju u trenutku donošenja odluke o transakciji⁽¹⁶⁹⁾. Stoga iznos koji bi se smatrao uobičajenom naknadom proizlazi iz čimbenika koje bi poduzetnik u uobičajenim uvjetima na tržištu uzeo u obzir pri određivanju naknade⁽¹⁷⁰⁾.
- (157) Pri primjeni načela subjekta u tržišnom gospodarstvu ESA mora provesti složenu gospodarsku ocjenu⁽¹⁷¹⁾. Pritom se mora osloniti na objektivne i provjerljive dokaze koji su dostupni⁽¹⁷²⁾.
- (158) U skladu s navodima iz pritužbe ESA je u nastavku ocijenila je li grupa BKK za održavanje i rad (mjera (a)) primila naknadu višu od tržišnih stopa. Zatim je ocijenila je li joj financiranjem 12 000 LED rasvjetnih tijela (mjera (b)) dana prednost.
- (159) Na kraju se ESA osvrnula na naknadu kapitalnih troškova (mjera (c)). U toj ocjeni ESA je najprije razmotrila je li naknada kapitalnih troškova odgovarala uobičajenoj praksi na tržištu. Zatim je ocijenila je li naknada koju je grupa BKK primila za takve troškove viša od tržišnih stopa.

5.4.4. Mjera (a) – upravljanje i održavanje

5.4.4.1. Naknada plaćena u vezi s infrastrukturom u vlasništvu grupe BKK

- (160) Tijekom službenog istražnog postupka ESA je zaprimila dodatne informacije o prodaji društva Bergen Lysverker koju je provela Općina.
- (161) Kako je navedeno u odjeljku 3.1.2, Općina je 1996. društvu BKK DA prodala općinsku jedinicu Bergen Lysverker, uključujući njezinu imovinu i poslovanje. Iako je društvo BKK DA steklo društvo Bergen Lysverker u natječajnom postupku, ta je prodaja ujedno bila i interni prijenos društva kćeri. Društvo BKK DA u to je vrijeme bilo pod potpunom kontrolom Općine.
- (162) U odjeljku 7. točki (c) kupoprodajnog ugovora iz 1996. utvrđen je mehanizam kojim se regulira naknada za buduće pružanje usluge ulične rasvjete s pomoću infrastrukture koju je kupilo društvo BKK DA. Kao što proizlazi iz informacija navedenih u odjeljcima 3.1.2. i 4.1.1., norveška tijela i BKK Veilys slažu se da su pri određivanju naknade bili i još jesu obvezani tom odredbom.
- (163) Kako je već navedeno, pitanje uključuje li transakcija državnu potporu mora se rješavati s obzirom na situaciju u trenutku donošenja odluke o transakciji⁽¹⁷³⁾. Prema tome, ako je mehanizam za naknadu u kupoprodajnom ugovoru iz 1996. utvrđen tako da se njime u vrijeme njegova uvođenja buduće naknade ograniče na tržišne stope, naknada izračunana nakon toga na temelju tog mehanizma ne čini prednost⁽¹⁷⁴⁾.

⁽¹⁶⁷⁾ Smjernice o pojmu državne potpore, navedene u bilješci 79., točka 76.; presuda Suda od 21. ožujka 1991., *Italija protiv Komisije*, C-305/89, EU:C:1991:142, točka 19.; presuda Općeg suda od 6. ožujka 2003., *Westdeutsche Landesbank Girozentrale i Land Nordrhein-Westfalen protiv Komisije*, spojeni predmeti T-228/99 i T-233/99, EU:T:2003:57, točka 208.

⁽¹⁶⁸⁾ Smjernice o pojmu državne potpore, navedene u bilješci 79., točka 77.; presuda Suda od 5. lipnja 2012. *Komisija protiv Électricité de France (EDF)*, C-124/10 P, EU:C:2012:318, točke 79., 80. i 81.

⁽¹⁶⁹⁾ Presuda *Westdeutsche Landesbank Girozentrale*, navedena u bilješci 167., točke 245. i 246.

⁽¹⁷⁰⁾ Presuda *Syndicat français de l'Express international (SFEI)*, navedena u bilješci 156., točke 60. i 61.

⁽¹⁷¹⁾ Presuda Suda od 2. rujna 2010., *Komisija protiv Scott SA*, C-290/07 P, EU:C:2010:480, točka 68. Vidjeti i presudu Općeg suda od 27. travnja 2022., *Petra Flašker protiv Komisije*, T-392/20, EU:T:2022:245, točku 42.

⁽¹⁷²⁾ Presuda *Électricité de France (EDF)*, navedena u bilješci 168., točka 102.

⁽¹⁷³⁾ Presuda *Westdeutsche Landesbank Girozentrale*, navedena u bilješci 167., točke 245. i 246.

⁽¹⁷⁴⁾ U vezi s opcijskim ugovorima vidjeti presudu u predmetu *Asker Brygge*, navedenu u bilješci 157., točku 57. s dodatnim upućivanjima na sudsku praksu.

- (164) Zato je najprije potrebno ocijeniti je li mehanizam za naknadu osmišljen kako bi se buduća naknada ograničila na tržišne stope. Ako jest, potrebno je ocijeniti je li mehanizam proveden u praksi.
- (165) U predmetu o usklađenosti s tržištem naknade isplaćene za pomoć koju je Francuski poštanski ured *La Poste* pružio svojem društvu kćeri *SFMI-Chronopost* („Chronopost”) Sud je istaknuo da su usluge pružene društvu *Chronopost* neodvojivo povezane s jedinstvenom poštanskom mrežom kojom upravlja *La Poste*. Budući da ta mreža nije bila osmišljena na osnovi komercijalnih razmatranja, privatni poduzetnik ne bi je uspostavio bez državne intervencije ⁽¹⁷⁵⁾.
- (166) Sud je utvrdio da bi se u toj situaciji troškovi koje je snosio *La Poste* u vezi s pružanjem predmetnih usluga mogli smatrati objektivnim i provjerljivim elementima na temelju kojih bi trebalo ocijeniti usklađenost naknade s tržištem. Prisutnost prednosti može se isključiti ako je, prvo, naplaćena cijena ispravno obuhvaćala dodatne varijabilne troškove nastale pri pružanju usluga, odgovarajući doprinos fiksnim troškovima i primjereni povrat uložena kapitala te, drugo, ako nije bilo ničega što bi upućivalo na to da su ti elementi pogrešno procijenjeni ili proizvoljno određeni ⁽¹⁷⁶⁾.
- (167) Ovaj se predmet isto tako odnosi na usluge koje su neodvojivo povezane s jedinstvenom mrežom koja nije uspostavljena na temelju komercijalnog pristupa i koju privatni poduzetnik ne bi stvorio bez državne intervencije. Štoviše, u vrijeme sklapanja kupoprodajnog ugovora društvo *BKK DA* bilo je u potpunosti u vlasništvu Općine.
- (168) Zbog toga ESA smatra da je situacija koja je vladala u vrijeme kad je uspostavljen mehanizam za naknadu u kupoprodajnom ugovoru iz 1996. slična onoj koju je ocijenio Sud u predmetu *Chronopost*. Prema tome, u mjeri u kojoj taj mehanizam ispunjava odredbe iz presude *Chronopost*, ESA smatra da je on u skladu s tržišnim uvjetima.
- (169) Kako je objašnjeno u odjeljku 3.1.2., u odjeljku 7. točki (c) kupoprodajnog ugovora iz 1996. navedeno je da bi naknada trebala obuhvaćati operativni trošak društva *BKK* i regulirani povrat na uloženi kapital. Stoga, kad je riječ o elementu koji se odnosi na održavanje i rad, taj mehanizam omogućuje samo pokrivanje troškova. Nadalje, ESA nije zaprimila informacije koje bi upućivale na to da bi troškovi koji su pogrešno ili proizvoljno određeni, primjerice zbog umjetno niske razine učinkovitosti ili neodgovarajuće raspodjele neizravnog troška, bili prihvatljivi za naknadu. Na osnovi toga ESA zaključuje da je element mehanizma za naknadu koji se odnosi na održavanje i rad u skladu s odredbama iz presude *Chronopost*.
- (170) Kad je riječ o drugom pitanju, tj. je li mehanizam za naknadu u kupoprodajnom ugovoru iz 1996. poštovan, racionalni privatni subjekt, imajući na umu uključene iznose, uložio bi dovoljno resursa za osiguranje usklađenosti. To bi uključivalo kontrole osnove za cijene koje je predstavila grupa *BKK*, uključujući način na koji su određeni izravni i neizravni troškovi. ESA je nadalje uvjerena da bi privatni kupac poduzeo pravne mjere ako bi bio suočen s dobavljačem koji nije voljan voditi evidenciju o tome da su njegove cijene u skladu s dogovorenim mehanizmom za naknadu.
- (171) Kao što je opisano u odjeljku 3.3., Općina je dovela u pitanje ono što smatra visokim cijenama od grupe *BKK*. Općina je usto priznala da ne može isključiti mogućnost da su razine naknade bile prekomjerne i da je manjak dokumentacije o osnovi za cijene problematičan. Štoviše, razmatrala je te probleme u čitavom razdoblju obuhvaćenom službenim istražnim postupkom.
- (172) Informacije koje je dostavilo društvo *BKK Veilys*, kako je prikazano u odjeljku 4.1.3., ne sadržavaju pojedinosti o osnovi za naplaćene cijene. Konkretno, u tim se informacijama ne objašnjavaju izravni i neizravni troškovi povezani s djelatnostima koje se odnose na rad i održavanje ni način na koji su oni izračunani. Kad je pak riječ o neizravnim troškovima, nema informacija o tome koji je mehanizam raspodjele uveden i zašto se smatrao primjerenim. Takav nedostatak preciznosti upućuje na to da nije poštovan mehanizam za naknadu u kupoprodajnom ugovoru iz 1996.

⁽¹⁷⁵⁾ Presuda Suda od 3. srpnja 2003., *Chronopost protiv Ufex i drugih*, spojeni predmeti C-83/01 P, C-93/01 P i C-94/01 P, EU:C:2003:388, točke 36. i 37.

⁽¹⁷⁶⁾ *Ibid.*, točke od 38. do 40.

- (173) Kao što je objašnjeno u točki (69), podaci iz baze KOSTRA ukupni su godišnji troškovi svake općine po rasvjetnoj točki, uključujući električnu energiju. Ti podaci pokazuju da je u razdoblju od 2015. do 2019. Općina imala najviše zabilježene troškove među deset prikazanih većih općina.
- (174) Razlike u troškovima među općinama mogu proizlaziti iz više čimbenika, kao što je objašnjeno u točkama (67), (68) i (94). Međutim, ni norveška tijela ni društvo BKK Veilys nisu dostavili informacije kojima bi se opravdale razine troškova iz baze podataka KOSTRA. BKK Veilys samo je naveo da na troškove u Bergenu utječu posebni čimbenici, no nije to detaljnije obrazložio.
- (175) Stoga ESA zaključuje da podaci iz baze KOSTRA upućuju na to da je grupa BKK primila prekomjernu naknadu. Međutim, ti podaci nisu dovoljno detaljni kako bi se zaključilo u kojoj se mjeri prekomjerna naknada odnosi na održavanje i rad (mjera (a)) ili kapitalni trošak (mjera (c)).
- (176) S obzirom na navedeno cjelokupne dostavljene informacije upućuju na to da je naknada najvjerojatnije premašila razinu koja bi odgovarala mehanizmu u kupoprodajnom ugovoru iz 1996. To pokazuje da Općina nije poduzela potrebne mjere kako bi se poštovao taj mehanizam. Stoga Općina nije djelovala kao privatni kupac.

5.4.4.2. Naknada povezana s infrastrukturom u vlasništvu Općine

- (177) Kako je opisano u odjeljcima 3.1.3., 3.1.4. i 3.1.5., Općina je bila i još je uvijek vlasnik brojnih uličnih svjetiljki uz svoje općinske ceste. Nadalje, kako je utvrđeno u odjeljku 3.1.4., održavanje i rad te infrastrukture u vlasništvu Općine od 1. travnja 2020. provodilo se na temelju ugovora za koji je Općina raspisala natječaj.
- (178) Kao što se može vidjeti iz poziva za dostavu ponuda za taj ugovor, Općina je održavanje i rad infrastrukture u svojem vlasništvu mogla kupiti od bilo kojeg voljnog pružatelja usluga i nije bila obvezana unaprijed definiranim mehanizmom za naknadu. Stoga je ESA naknadu plaćenu za te djelatnosti ocijenila zasebno.
- (179) Informacije navedene u odjeljku 3.1.4. upućuju na to da je dodjela ugovora za koji je raspisan natječaj izvršena u okviru konkurentnog, transparentnog, nediskriminirajućeg i bezuvjetnog postupka u skladu s pravom EGP-a u području javne nabave. Odluka o dodjeli temeljila se na najnižoj cijeni, a ništa ne upućuje na to da je prevladavajuća tržišna stopa bila niža od postignute stope. Na osnovi toga ESA zaključuje da naknadom plaćenom za održavanje i rad na temelju ugovora za koji je raspisan natječaj nije dana prednost grupi BKK ⁽¹⁷⁷⁾.
- (180) Kad je riječ o naknadi za djelatnosti obavljene prije 1. travnja 2020., ESA primjećuje da, iako je Općina smatrala razinu cijene previsokom, nije provjerila mogu li se usluge nabaviti od drugoga dobavljača po nižim troškovima. Umjesto toga prihvatila je istu cijenu po uličnoj svjetiljci kakva se primjenjivala za infrastrukturu pod kontrolom grupe BKK. U skladu s tim ESA primjećuje da Općina nije djelovala onako kako bi djelovao privatni kupac.
- (181) Kao što je već spomenuto, razina naknade po uličnoj svjetiljci bila je jednaka kao i ona za ulične svjetiljke pod kontrolom grupe BKK. Kao što je navedeno u točki (176), cjelokupne dostavljene informacije upućuju na to da je razina naknade premašila razinu dopuštenu troškovnim mehanizmom u kupoprodajnom ugovoru iz 1996. To upućuje i na to da je Općina platila mnogo više nego što bi platila za nabavu usluga na otvorenom tržištu.
- (182) Ništa u dostavljenim informacijama ne upućuje na suprotno. Kako je navedeno u točkama od (173) do (175), podaci iz baze KOSTRA doista upućuju na to da je grupa BKK primila prekomjernu naknadu. Međutim, ti podaci nisu dovoljno detaljni kako bi se zaključilo u kojoj se mjeri prekomjerna naknada odnosi na održavanje i rad (mjera (a)) ili kapitalni trošak (mjera (c)).

⁽¹⁷⁷⁾ Smjernice o pojmu državne potpore, navedene u bilješci 79., točke 89.–96.

- (183) ESA je nadalje razmotrila ishod natječaja za usluge obavljene od 1. travnja 2020. Međutim, kako je navedeno u točki (48), ugovor za koji je raspisan natječaj obuhvaća i 12 000 LED rasvjetnih tijela ugrađenih na mrežu u vlasništvu grupe BKK. Zbog toga uvjeti postignuti na temelju tog ugovora ne mogu poslužiti za smisleni usporedbu cijena koje su se prethodno naplaćivale za ulične svjetiljke u vlasništvu Općine.
- (184) Stoga ESA mora donijeti zaključak na temelju preostalih dostupnih informacija. Kako je navedeno u točkama od (180) do (182), sve te informacije upućuju na to da je grupa BKK primila prekomjernu naknadu i za ulične svjetiljke u vlasništvu Općine.

5.4.4.3. Zaključak

- (185) Na temelju prethodne ocjene ESA zaključuje da je grupa BKK primila prekomjernu naknadu za održavanje i rad uličnih svjetiljki uz općinske ceste u Bergenu. Kad je riječ o uličnim svjetiljkama u vlasništvu grupe BKK, prekomjerna naknada još je u tijeku. Kad je riječ o uličnim svjetiljkama u vlasništvu Općine, prekomjerna naknada ograničena je na djelatnosti obavljene do 1. travnja 2020.
- (186) Iako se na temelju dostavljenih informacija može zaključiti da je dodijeljena prednost, ESA na osnovu njih ne može utvrditi iznos te prednosti. To se odražava i u nalogu za povrat koji je utvrđen u odjeljku 10.

5.4.5. Mjera (b) – financiranje 12 000 LED rasvjetnih tijela

- (187) Kako proizlazi iz informacija navedenih u odjeljcima 3.4. i 4.1.4., Općina je nabavila LED rasvjetna tijela od vanjskog dobavljača. Njihovo vlasništvo nije i neće biti preneseno na grupu BKK. Prema tome, time što Općina nije zadržala vlasništvo nad LED rasvjetnim tijelima nije dodijeljena prednost.
- (188) Norveška tijela i društvo BKK Veilys pojasnili su da je kupnja LED rasvjetnih tijela bila izvanredna nadogradnja koju društvo BKK Veilys nije bilo dužno izvršiti. Na temelju toga može se zaključiti da time što je Općina rasteretila društvo BKK Veilys troškova koje bi snosilo prema uvjetima ugovora nije dana prednost.
- (189) Kad je riječ o radu i održavanju LED rasvjetnih tijela, te su zadaće uključene u zaseban ugovor o uslugama za koji je raspisan natječaj. Zbog razloga navedenih u točki (179) naknadom na temelju tog ugovora grupi BKK nije dana prednost.
- (190) ESA na temelju prethodno navedenog zaključuje da financiranje 12 000 LED rasvjetnih tijela (mjera (b)) samo po sebi nije dalo prednost društvima iz grupe BKK. Međutim, zbog razloga navedenih u točkama (191) i (192) ESA naglašava da je pri utvrđivanju razine prekomjerne naknade na temelju mjera (a) i (c) potrebno uzeti u obzir ugradnju LED rasvjetnih tijela.
- (191) U mjeri u kojoj je ta ugradnja smanjila troškove rada i održavanja, a da pritom nije dovela do manje naknade u skladu s troškovnim mehanizmom u kupoprodajnom ugovoru iz 1996., to bi činilo prekomjernu naknadu na temelju mjere (a). ESA u tom pogledu navodi da, iako ugovor za koji je raspisan natječaj obuhvaća rad i održavanje LED rasvjetnih tijela, čini se da grupa BKK i dalje prima naknadu na temelju ugovora opisanog u točki (45) za održavanje i rad infrastrukture na koju su ta rasvjetna tijela ugrađena. Štoviše, čini se da je razina naknade ostala ista kao i kad je ugovor obuhvaćao rasvjetna tijela koja su zamijenjena LED rasvjetnim tijelima ⁽¹⁷⁸⁾.

⁽¹⁷⁸⁾ U dopisu od 12. travnja 2021., podnesenom kao dokument br. 1194249, norveška tijela navela su na str 11. da se „uvjeti za ugovor o radu i održavanju između Općine Bergen i društva Veilys AS [...] nisu promijenili zbog ugradnje LED rasvjetnih tijela”.

- (192) Kad je riječ o mjeri (c), pri utvrđivanju ispravne razine naknade na temelju regulacije povrata u kupoprodajnom ugovoru iz 1996. potrebno je uzeti u obzir to da su LED rasvjetna tijela u vlasništvu Općine. S obzirom na to da su LED rasvjetna tijela u vlasništvu Općine, ne mogu se uključiti u kapitalnu osnovu koja podliježe naknadi. Nadalje, sva preostala vrijednost rasvjetnih tijela zamijenjenih LED rasvjetnim tijelima trebala se ukloniti iz te kapitalne osnove.

5.4.6. Mjera (c) – naknada kapitalnih troškova

5.4.6.1. Uvod

- (193) Kako je objašnjeno u odjeljku 3.1.2., naknada kapitalnog troška drugi je element mehanizma utvrđenog u kupoprodajnom ugovoru iz 1996. Kao što je dodatno utvrđeno u odjeljku 3.5., kapitalni trošak povezan s infrastrukturom jedna je od nekoliko troškovnih komponenti uključenih u pružanje usluge ulične rasvjete. Stoga, da je sama Općina bila u vlasništvu te infrastrukture, neposredno bi snosila takve kapitalne troškove. Međutim, kad se za uličnu rasvjetu koristi infrastruktura u vlasništvu drugog pravnog subjekta, on je taj koji snosi kapitalni trošak. Na temelju tih novih informacija ESA smatra da je naknada kapitalnog troška vlasniku infrastrukture u skladu s uobičajenom praksom.
- (194) Na temelju mehanizma u kupoprodajnom ugovoru iz 1996. grupa BKK ima pravo na kapitalni trošak za uloženi kapital koji odgovara stopi povrata koju je definirao NVE za reguliranu infrastrukturu elektroenergetske mreže. Na isti način kao i za naknadu za održavanje i rad uličnih svjetiljki u vlasništvu grupe BKK, ESA zaključuje da, ako je taj element mehanizma za naknadu osmišljen tako da se njime u vrijeme sklapanja kupoprodajnog ugovora buduća naknada ograniči na tržišne stope, naknada izračunana nakon toga na temelju tog mehanizma ne čini prednost ⁽¹⁷⁹⁾.
- (195) Kako je utvrđeno u točki (166), prema presudi u predmetu *Chronopost* kriterij za procjenu troška kapitala bio je premašuje li povrat odgovarajući povrat na uloženi kapital. Stoga je prvo pitanje koje treba ocijeniti omogućuje li regulacija u kupoprodajnom ugovoru iz 1996. odgovarajući, a ne prekomjeran povrat. Ako omogućuje, potrebno je razmotriti jesu li razine naknade u skladu s tim ograničenjem.
- (196) Reguliranje povrata kapitala u kupoprodajnom ugovoru iz 1996. sastoji se od dva elementa: i. kamatne stope i ii. kapitalne osnove na koju se primjenjuje ta stopa. Dobiveni iznos predstavlja oportunitetni trošak kapitala, a obuhvaća i trošak financiranja vlasničkim kapitalom i trošak duga.
- (197) ESA kao uvod navodi da je pojam oportunitetnog troška kapitala općeprihvaćen i u skladu s kriterijem odgovarajućeg povrata na uloženi kapital. ESA je stoga ocijenila ta dva elementa regulacije (kamatnu stopu i kapitalnu osnovu).

5.4.6.2. Kamatna stopa

- (198) Kao što je spomenuto u odjeljku 3.1.1., elektroenergetske mreže prirodni su monopoli koji podliježu sektorskim propisima u Norveškoj. U skladu s takvim sustavom NVE određuje svoju referentnu stopu kako bi vlasnicima infrastrukture omogućio razuman povrat ulaganja ⁽¹⁸⁰⁾.

⁽¹⁷⁹⁾ Vidjeti točku (163), s upućivanjima na sudske prakse.

⁽¹⁸⁰⁾ Informativni članak NVE-a br. 3/2021, zadnje ažuriran 14. prosinca 2021. U trenutku donošenja ove Odluke taj je informativni članak bio dostupan na sljedećoj poveznici: <https://webfileservice.nve.no/API/PublishedFiles/Download/968a7fea-1dde-4094-836a-6ad8ef9aef7c/202119109/3425690>.

- (199) NVE tu stopu procjenjuje na godišnjoj osnovi s pomoću metodologije ponderiranog prosječnog troška kapitala („WACC“). Ulazni parametri za NVE-ovu procjenu WACC-a uključuju nekoliko tržišnih čimbenika koji su specifični za industriju elektroenergetskih mreža. Konkretno uključuju koeficijent beta vlasničkoga kapitala, industrijske kreditne premije i optimalnu strukturu kapitala. U proteklom je desetljeću ta referentna stopa iznosila od 5 do 7 % ⁽¹⁸¹⁾.
- (200) NVE smatra da su aktivnosti povezane s elektroenergetskom mrežom obilježene stabilnim i predvidljivim prihodima te se općenito smatraju niskorizičnima. Stoga se beta parametar vlasničkoga kapitala u WACC-u procjenjuje s pomoću trgovačkih društava uvrštenih na burzu s reguliranim priljevom prihoda, kao što su razni pružatelji komunalnih mreža ⁽¹⁸²⁾.
- (201) Kao što je prethodno navedeno, pojam oportunitetnog troška kapitala u skladu je s kriterijem prema kojem bi naplaćena cijena trebala omogućivati odgovarajući povrat uloženoga kapitala. Osim toga, koncept WACC-a standardna je metodologija za procjenu takvih troškova.
- (202) Međutim, odgovarajući WACC za usluge koje se ocjenjuju u ovom predmetu trebao bi odražavati oportunitetni trošak ulaganja u infrastrukturu ulične rasvjete. Stoga bi odgovarajući WACC trebao odražavati rizik uključen u tu djelatnost.
- (203) Slično kao i kod elektroenergetskih mreža, predmetna infrastruktura ulične rasvjete čini veoma dugotrajan prirodni monopol. Budući da Općina ima stalnu potražnju za uličnom rasvjetom, rizik od fluktuacija prihoda nizak je. Štoviše, s obzirom na to da Općina plaća električnu energiju, može se očekivati da će troškovi biti stabilni.
- (204) Ti čimbenici upućuju na to da je upotreba referentne stope NVE-a bila odgovarajuća zamjena za potreban tržišni povrat za aktivnosti povezane s infrastrukturom ulične rasvjete. ESA nije zaprimila informacije koje bi upućivale na suprotno.
- (205) Na osnovi toga ESA zaključuje da je odredba o upotrebi referentne stope NVE-a bila u skladu s odgovarajućom stopom povrata i da je stoga bila u skladu s presudom *Chronopost*. Međutim, kako je vidljivo iz ocjene u nastavku povezane s kapitalnom osnovom, u dostavljenim informacijama ne utvrđuje se kako se naknada izračunavala u praksi.

5.4.6.3. Kapitalna osnova

- (206) U kupoprodajnom ugovoru iz 1996. ne navodi se metodologija koju je potrebno primijeniti za utvrđivanje uloženog kapitala koji čini kapitalnu osnovu. Međutim, ništa u njegovu tekstu ne upućuje na to da grupa BKK ima pravo na prekomjernu razinu povrata u obliku monopolističkih naknada. Naprotiv, troškovi i mehanizmi, kao što su oni uključeni u kupoprodajni ugovor, u reguliranim sektorima obično se koriste kako bi se osiguralo da je razina naknade odgovarajuća. Na osnovi toga ESA pretpostavlja da odredba o tome da se referentna stopa NVE-a mora primijeniti na uloženi kapital podrazumijeva da se kapitalna osnova utvrđuje na primjeren način kojim se osigurava odgovarajuća razina povrata. Stoga je taj element isto u skladu s presudom *Chronopost*.
- (207) Međutim, kad je riječ o pitanju kako je taj mehanizam proveden u praksi, u dostavljenim informacijama ne navodi se kako je izračunan prihvatljiv kapitalni trošak. Norveška tijela nisu mogla dostaviti pojedinosti i smatraju da im je kontrolu otežalo to što ne postoje zasebni računi. BKK Veilys samo je općenito naveo kapital koji bi mogao biti uključen u izgradnju slične infrastrukture. Isto kao i za naknadu za rad i održavanje, taj nedostatak preciznosti sam je po sebi znak da kupoprodajni ugovor iz 1996. nije poštovan.
- (208) Trebalo bi pomnije razmotriti upotrebu referentne stope NVE-a. Budući da je referentna stopa NVE-a nominalna kamatna stopa koja već uključuje opću inflaciju, ako bi se primijenila na kapitalnu osnovu utvrđenu na temelju pristupa zamjenskog troška, time bi se dvaput uračunala opća inflacija ⁽¹⁸³⁾. Prema propisima NVE-a, koje nedvojbeno odražava mehanizam za naknadu, referentna stopa NVE-a stoga se primjenjuje na knjigovodstvenu vrijednost imovine elektroenergetske mreže koja se produktivno koristi, tj. na njezinu povijesnu vrijednost bez amortizacije ⁽¹⁸⁴⁾.

⁽¹⁸¹⁾ Informativni članak NVE-a br. 8/2021, zadnje ažuriran 14. prosinca 2021. U trenutku donošenja ove Odluke taj je informativni članak bio dostupan na sljedećoj poveznici: <https://webfileservice.nve.no/API/PublishedFiles/Download/6c8f4e29-3c0e-418c-a1b4-3d366df1bd71/202119109/3425693>.

⁽¹⁸²⁾ *Ibid.*

⁽¹⁸³⁾ Informativni članak NVE-a br. 8/2021, naveden u bilješci 181.

⁽¹⁸⁴⁾ Informativni članak NVE-a br. 3/2021, naveden u bilješci 180.

- (209) U tom je pogledu ESA primila na znanje neslaganje između Općine i grupe BKK. Kako je utvrđeno u odjeljku 3.5., čini se da je Općina za utvrđivanje kapitalne osnove zahtijevala upotrebu knjigovodstvene vrijednosti, dok se grupa BKK zalagala za primjenu zamjenskog troška imovine. Nadalje, čini se da je to neslaganje prevladavalo u čitavom predmetnom razdoblju i da je zbog toga kapitalna osnova možda utvrđena na način koji nije u skladu s propisima o odgovarajućem povratu u okviru mehanizma za naknadu iz kupoprodajnog ugovora iz 1996.
- (210) Naposlijetku, kako je prikazano u točki (69), podaci iz baze KOSTRA pokazuju da je u razdoblju od 2015. do 2019. Općina imala najviše zabilježene troškove za uličnu rasvjetu među deset prikazanih većih općina. Iako ti podaci nisu dovoljno detaljni kako bi se zaključilo u kojoj se mjeri zabilježeni troškovi odnose na održavanje i rad (mjera (a)) ili na kapitalni trošak (mjera (c)), to je znak da je grupa BKK primila naknadu veću od odgovarajuće razine povrata.
- (211) Stoga cjelokupne dostavljene informacije upućuju na to da je naknada najvjerojatnije premašila odgovarajuću razinu povrata koja je dopuštena kupoprodajnim ugovorom iz 1996. Isto kao i kod naknade za održavanje i rad (mjera (a)), to pokazuje da Općina nije poduzela potrebne mjere kako bi osigurala poštovanje tog mehanizma za naknadu. Stoga Općina nije djelovala kao privatni kupac.

5.4.6.4. Zaključak

- (212) Na temelju prethodne ocjene ESA zaključuje da je grupa BKK primila prekomjernu naknadu kapitalnog troška u vezi s uličnim svjetiljkama uz općinske ceste u Bergenu.
- (213) Iako se na temelju dostavljenih informacija može zaključiti da je dodijeljena prednost, ESA na osnovu njih ne može utvrditi iznos te prednosti. To se odražava i u nalogu za povrat koji je utvrđen u odjeljku 10.

5.5. SELEKTIVNOST

- (214) Kako bi se smatralo državnom potporom na temelju članka 61. stavka 1. Sporazuma o EGP-u, mjere moraju biti selektivne u smislu stavljanja „određenih poduzetnika ili proizvodnje određene robe u povoljniji položaj”.
- (215) Mjere se odnose na društva u grupi BKK. Stoga su selektivne prirode.

5.6. UČINAK NA TRGOVINU I TRŽIŠNO NATJECANJE

5.6.1. Pravni test

- (216) Prednost dodijeljena poduzetniku čini državnu potporu u skladu s člankom 61. stavkom 1. Sporazuma o EGP-u samo ako „narušava ili prijeti narušavanjem tržišnog natjecanja stavljanjem određenih poduzetnika ili proizvodnje određene robe u povoljniji položaj” i samo u mjeri u kojoj „utječe na trgovinu” među državama EGP-a. Kako bi se ispunili ti kriteriji, nije nužno utvrditi da je tržišno natjecanje uistinu narušeno i da potpora ima stvaran učinak na trgovinu među državama EGP-a. Dovoljno je ispitati bi li se potporom moglo narušiti tržišno natjecanje i utjecati na trgovinu ⁽¹⁸⁵⁾.
- (217) Kad je riječ o uvjetu koji se odnosi na narušavanje tržišnog natjecanja, u Smjernicama o pojmu državne potpore navodi se da se takvo narušavanje može isključiti samo ako su ispunjeni određeni kumulativni uvjeti. Riječ je o sljedećim uvjetima: (a) ako je usluga predmet pravnog monopola utvrđenog u skladu s pravom EGP-a, (b) ako se tim pravnim monopolom ne isključuje samo tržišno natjecanje na tržištu, nego i za tržište, (c) ako se uslugom ne konkurira drugim uslugama i (d) ako je pružatelj usluge aktivan na drugom tržištu koje je otvoreno tržišnom natjecanju, unakrsno subvencioniranje može se isključiti ⁽¹⁸⁶⁾.

⁽¹⁸⁵⁾ Presuda Suda od 29. srpnja 2019., *Istituto nazionale della previdenza sociale (INPS) protiv Azienda Napoletana Mobilità SpA*, C-659/17, EU:C:2019:633, točka 29. i navedena sudska praksa.

⁽¹⁸⁶⁾ Smjernice o pojmu državne potpore, navedene u bilješci 79., točka 188.

- (218) U nedavnoj sudskoj praksi Sud je uputio na istovjetnu točku u komplementarnoj Obavijesti Europske komisije o pojmu državne potpore ⁽¹⁸⁷⁾. Kad je riječ o uvjetu (b), Sud je istaknuo da nije dovoljno da usluga bude predmet zakonitog pravnog monopola. Pravnim monopolom mora se ustoj isključiti svaka mogućnost tržišnog natjecanja kojim bi netko mogao postati isključivi pružatelj usluge ⁽¹⁸⁸⁾.
- (219) Kad je riječ o uvjetu koji se odnosi na učinak na trgovinu, takav je učinak prisutan ako se potporom jača položaj poduzetnika koji se natječe u trgovini među državama EGP-a. Međutim, korisnik ne mora nužno sudjelovati u takvoj trgovini. Ako država EGP-a dodijeli potporu određenom poduzetniku, njezine se unutarnje djelatnosti mogu održati ili povećati, čime se smanjuju mogućnosti za poduzetnike s poslovnim nastanom u drugim državama EGP-a da se probiju na to tržište. Prema tome, lokalna ili regionalna narav usluga nije dovoljna da bi se isključilo mogućnost da se potporom utječe na trgovinu među državama EGP-a ⁽¹⁸⁹⁾.

5.6.2. *Primjena pravnog testa na ovaj predmet*

- (220) Ni norveška tijela ni BKK Veilys nisu naveli da su se djelatnosti za koje je isplaćena nadoknada obavljale u okviru zakonski uspostavljenog pravnog monopola. Stoga se narušavanje tržišnog natjecanja ne može isključiti na temelju kumulativnih uvjeta iz Smjernica o pojmu državne potpore, kao što je ponovljeno u točki (217).
- (221) Nadalje, djelatnosti za koje je isplaćena nadoknada uključuju rad i održavanje uličnih svjetiljki. Kad je općina održala natječaj za takve usluge, zaprimila je ponude od mnogih poduzetnika. Pred KOFA-om je bilo više predmeta povezanih s takvim ugovorima koji su bili ili su trebali biti podložni javnim natječajima za cijeli EGP oglašenima u bazi podataka TED ⁽¹⁹⁰⁾. ESA u skladu s tim primjećuje da u Norveškoj postoje tržišta za usluge povezane s radom i održavanjem uličnih svjetiljki. Osim toga, ta tržišta uključuju ugovore koji bi mogli biti relevantni za cijeli EGP.
- (222) Kako je navedeno u točki (54), društva iz grupe BKK aktivna su i na nizu drugih tržišta. Norveška tijela unatoč tomu ne mogu isključiti mogućnost da se druge gospodarske djelatnosti unakrsno subvencioniraju.
- (223) S obzirom na to ESA je uvjeren da bi prednosti koje se daju grupi BKK mogle narušiti tržišno natjecanje tako što bi mu omogućile da održi ili ojača svoju prisutnost na tržištu.
- (224) S obzirom na to da lokalna tijela u Norveškoj redovito raspisuju natječaje za ugovore za održavanje i rad uličnih svjetiljki u okviru natječajnih postupaka za cijeli EGP, realno je očekivati da će poduzetnici s poslovnim nastanom u drugim državama EGP-a potencijalno htjeti povećati svoju tržišnu prisutnost u Norveškoj u vezi s takvim djelatnostima. Međutim, prednosti dane grupi BKK mogle bi joj omogućiti da održi ili proširi svoje djelatnosti na štetu tih konkurenata. Ako je došlo do unakrsnog subvencioniranja, isto vjerojatno vrijedi i za gospodarske djelatnosti na drugim tržištima koja su otvorena tržišnom natjecanju.
- (225) Na osnovi toga ESA zaključuje da bi prekomjerna naknada također mogla utjecati na trgovinu.

⁽¹⁸⁷⁾ Obavijest Europske komisije o pojmu državne potpore iz članka 107. stavka 1. UFEU-a, SL C 262, 19.7.2016., str. 1.

⁽¹⁸⁸⁾ Presuda Suda od 19. prosinca 2019., *Arriva Italia Srl i dr. protiv Ministero delle Infrastrutture e dei Trasporti*, C-385/18, EU:C:2019:1121, točke 57. i 58.

⁽¹⁸⁹⁾ Presuda INPS, navedena u bilješci 185., točke 30. i 31. te navedena sudska praksa.

⁽¹⁹⁰⁾ Predmeti 2021/1439, 2021/367 i 2015/71, navedeni u bilješci 148.

5.6.3. *Zaključak*

- (226) S obzirom na navedena razmatranja ESA zaključuje da bi prekomjerna naknada mogla narušiti tržišno natjecanje i utjecati na trgovinu.

5.7. ZAKLJUČAK O PRISUTNOSTI DRŽAVNE POTPORE

- (227) Kako proizlazi iz navedenih razmatranja, ESA zaključuje da prekomjerna naknada za održavanje i rad (mjera (a)) i kapitalni trošak (mjera (c)) čini državnu potporu u smislu članka 61. stavka 1. Sporazuma o EGP-u.

6. POJEDINAČNA POTPORA ILI PROGRAM POTPORA

- (228) U članku 1. točki (d) dijela II. Protokola 3. „program potpora” definira se kao „[...] svaki akt na temelju kojega se, bez potrebe za donošenjem daljnjih provedbenih mjera, pojedinačne potpore mogu dodjeljivati poduzetnicima određenima u okviru tog akta u općem i apstraktnom smislu, kao i svaki akt na temelju kojega se potpora koja nije povezana s određenim projektom može dodjeljivati jednom ili više poduzetnika tijekom neodređenog vremenskog razdoblja i/ili u neodređenom iznosu”. Pojam „pojedinačna potpora” definiran je u točki (e) istog članka kao „[...] potpora koja se ne dodjeljuje na temelju programa potpora i svaka potpora koja podliježe obvezi prijave, a dodjeljuje se na temelju programa potpora”.
- (229) Kad je riječ o potpori dodijeljenoj za infrastrukturu u vlasništvu grupe BKK, kako je navedeno u odjeljcima 5.4.4.1 i 5.4.6, ona obuhvaća iznose koji premašuju naknadu dopuštenu na temelju mehanizma utvrđenog u odjeljku 7. točki (c) kupoprodajnog ugovora iz 1996. Ni norveška tijela ni BKK Veilys nisu utvrdili nikakav postojeći akt kojim bi se dopustila takva prekomjerna naknada.
- (230) Slično tomu, kad je riječ o potpori koja se odnosi na održavanje i rad infrastrukture u vlasništvu Općine, kako je utvrđeno u odjeljku 5.4.4.2., norveška tijela i BKK Veilys nisu tvrdili da je ta naknada dodijeljena na temelju akta definiranog u članku 1. točki (d) dijela II. Protokola 3. U skladu s tim informacije dostavljene tijekom službenog istražnog postupka ne sadržavaju naznake da je potpora dodijeljena na temelju takvog akta.
- (231) Na osnovi toga ESA zaključuje da predmetna potpora čini pojedinačnu potporu kako je definirana u članku 1. točki (e) dijela II. Protokola 3.

7. POSTUPOVNI ZAHTEVI

- (232) U skladu s člankom 1. stavkom 3. dijela I. Protokola 3. „[n]adzorno tijelo EFTA-e na vrijeme se obavješćuje o svim planovima koji se odnose na dodjelu ili promjenu potpore kako bi moglo iznijeti svoje primjedbe. [...] Predmetna država ne primjenjuje predložene mjere sve dok se taj postupak ne okonča konačnom odlukom”.
- (233) ESA je o već dodijeljenoj potpori prvi put obaviještena putem pritužbe. Stoga je potpora nezakonita u smislu članka 1. točke (f) dijela II. Protokola 3.

8. SPOJIVOST

- (234) Iz članka 61. stavka 1. Sporazuma o EGP-u proizlazi da, osim ako je predviđeno drukčije, mjere državne potpore nisu spojive s funkcioniranjem Sporazuma. Norveška tijela nisu dostavila argumente prema kojima bi predmetne mjere činile spojivu potporu.
- (235) Odstupanje iz članka 61. stavka 2. Sporazuma o EGP-u nije primjenjivo jer se potporom ne promiče nijedan od ciljeva navedenih u toj odredbi. Zbog istog razloga u ovom se predmetu ne primjenjuju članak 61. stavak 3. točka (a) ni članak 61. stavak 3. točka (b) Sporazuma o EGP-u.

- (236) U vezi s člankom 61. stavkom 3. točkom (c) ESA navodi da mjere potpore uključuju prekomjernu naknadu koja premašuje razinu naknade potrebnu za poticanje predmetnih gospodarskih djelatnosti. Iz ustaljene sudske prakse proizlazi da se potpora kojom se poboljšava financijska situacija korisnika, ako pritom nije nužna za ostvarenje ciljeva navedenih u članku 61. stavku 3., ne može smatrati spojivom sa Sporazumom o EGP-u⁽¹⁹¹⁾. Stoga, s obzirom na to da nije bila potrebna za poticanje predmetnih gospodarskih djelatnosti, prekomjerna naknada nije spojiva s člankom 61. stavkom 3. točkom (c) Sporazuma o EGP-u.
- (237) Kad je riječ o odstupanju iz članka 59. stavka 2. Sporazuma o EGP-u, ESA primjećuje, kako je utvrđeno u odjeljku 5.4.2.2., da društva iz grupe BKK nisu imala i nemaju obvezu pružanja javnih usluga koju trebaju izvršavati u pogledu predmetnih usluga. Budući da se naknada ne dodjeljuje poduzetniku kojemu je povjerena usluga od općega gospodarskog interesa, odstupanje iz članka 59. stavka 2. nije primjenjivo.
- (238) Na temelju tih razmatranja ESA zaključuje da se prekomjerna naknada za održavanje i rad (mjera (a)) i kapitalni trošak (mjera (c)) ne može proglasiti spojivom s funkcioniranjem Sporazuma o EGP-u.

9. ZAKLJUČAK

- (239) Zbog prethodno utvrđenih razloga ESA zaključuje da prekomjerna naknada za održavanje i rad (mjera (a)) i kapitalni trošak (mjera (c)), koja je isplaćena društvima iz grupe BKK u vezi s uličnim svjetiljkama uz općinske ceste u Općini, čini nezakonitu državnu potporu koja nije spojiva s funkcioniranjem Sporazuma o EGP-u.
- (240) Prvo, prekomjerna naknada za održavanje i rad (mjera (a)) odnosi se na infrastrukturu ulične rasvjete pod kontrolom grupe BKK⁽¹⁹²⁾. Prekomjerna naknada povezana s tom infrastrukturom obuhvaća elemente koji premašuju troškove prihvatljive za naknadu na temelju mehanizma iz odjeljka 7. točke (c) kupoprodajnog ugovora iz 1996.
- (241) Drugo, prekomjerna naknada za održavanje i rad (mjera (a)) odnosi se na usluge povezane s infrastrukturom ulične rasvjete u vlasništvu Općine. Prekomjerna naknada za te usluge odgovara iznosima koji premašuju tržišnu cijenu koja se mogla postići na otvorenom tržištu.
- (242) Nalaz nezakonite i nespojive prekomjerne naknade za održavanje i rad (mjera (a)) ograničen je na razdoblje od 1. siječnja 2016. Kad je riječ o infrastrukturi ulične rasvjete pod kontrolom grupe BKK, prekomjerna naknada još je uvijek u tijeku. Za infrastrukturu ulične rasvjete u vlasništvu Općine prekomjerna naknada obuhvaća djelatnosti obavljene do 1. travnja 2020.
- (243) Kad je riječ o naknadi kapitalnog troška (mjera (c)), nezakonita i nespojiva državna potpora odnosi se na naknadu koja premašuje odgovarajuću razinu povrata dopuštenu mehanizmom iz odjeljka 7. točke (c) kupoprodajnog ugovora iz 1996. Budući da taj nalaz nije ograničen na razdoblje od 1. siječnja 2016., njime je obuhvaćena sva prekomjerna naknada dodijeljena u roku zastare od 10 godina⁽¹⁹³⁾. Taj je rok zastare prekinut kad je ESA dopisom od 1. lipnja 2017. prosljedila pritužbu norveškim tijelima i pozvala ih da dostave primjedbe na nju⁽¹⁹⁴⁾.

⁽¹⁹¹⁾ U vezi s time vidjeti presudu Suda od 15. travnja 2008., *Nuova Agricast Srl protiv Ministero delle Attività Produttive*, C-390/06, EU:C:2008:224, točku 68. i navedenu sudsku praksu.

⁽¹⁹²⁾ Na temelju dostavljenih informacija ESA pretpostavlja da su te ulične svjetiljke trenutačno u vlasništvu društva Veilys AS.

⁽¹⁹³⁾ Članak 15. dio II. Protokola 3. Vidjeti i presudu Suda od 6. listopada 2005., *Scott SA protiv Komisije*, C-276/03, EU:C:2005:590.

⁽¹⁹⁴⁾ Dokument br. 858239.

10. POVRAT

- (244) Sud EFTA-e smatra da je obveza ukidanja nespojive potpore osmišljena kako bi se ponovno uspostavilo prethodno stanje ⁽¹⁹⁵⁾. Taj je cilj ostvaren kad primatelj isplati iznose koji su mu dodijeljeni nezakonitom i nespojivom potporom, čime gubi prednost koju je imao nad konkurentima ⁽¹⁹⁶⁾. Nadalje, iz ustaljene sudske prakse proizlazi da, kad nalaže povrat potpore koja je proglašena nespojivom s funkcioniranjem Sporazuma o EGP-u, EEA nije dužna odrediti točan iznos potpore koju je potrebno povratiti ⁽¹⁹⁷⁾.
- (245) Dio II. Protokola 3. sadržava detaljna pravila o povratu. U skladu sa sudskom praksom, prema njegovu članku 14. stavku 1. ESA je obvezna naložiti povrat nezakonite i nespojive potpore, osim ako bi to bilo protivno općem pravnom načelu. Njime se predviđa i da predmetna država poduzima sve potrebne mjere za povrat nezakonite potpore za koju se utvrdi da je nespojiva.
- (246) Na temelju članka 14. stavka 2. potpora koja se može povratiti uključuje kamate izračunane od datuma od kojeg je potpora bila na raspolaganju korisniku do datuma njezina povrata. Kako je propisano člankom 14. stavkom 3., povrat stupa na snagu bez odgode i u skladu s primjenjivim postupcima na temelju nacionalnog zakonodavstva. Ti nacionalni postupci moraju omogućiti trenutačno i učinkovito izvršenje odluke o povratu.
- (247) Dodatne provedbene odredbe o povratu uključene su u Odluku br. 195/04/COL od 14. srpnja 2004. ⁽¹⁹⁸⁾. ESA je isto tako izdala Smjernice o povratu nezakonite i nespojive potpore ⁽¹⁹⁹⁾.
- (248) Na temelju prethodne ocjene i u skladu s prethodno navedenim odredbama o povratu nezakonite i nespojive potpore ESA je stoga donijela sljedeću odluku,

DONIJELO JE OVU ODLUKU:

Članak 1.

Prekomjerna naknada za održavanje i rad (mjera (a)) i kapitalni trošak (mjera (c)), koja je isplaćena društvima iz grupe BKK u vezi s uličnim svjetiljkama uz općinske ceste u Općini, čini nezakonitu državnu potporu koja nije spojiva s funkcioniranjem Sporazuma o EGP-u.

⁽¹⁹⁵⁾ Presuda *Kneževina Lihtenštajn i drugi*, navedena u bilješci 128., točka 142.; presuda Suda EFTA-e od 8. listopada 2012. u spojenim predmetima E-10/11 i E-11/11 *Hurtigruten ASA protiv Nadzornog tijela EFTA-e* [2012.] Izvješće Suda EFTA-e str. 758., točka 286.

⁽¹⁹⁶⁾ Presuda Suda od 17. lipnja 1999., *Belgija protiv Komisije*, C-75/97, EU:C:1999:311, točke 64. i 65.; spojeni predmeti E-5/04, E-6/04 i E-7/04 *Fesil i Finnfjord, PIL i drugi i Norveška protiv Nadzornog tijela EFTA-e* [2005.] EFTA Ct. Rep. 121, točka 178.; presuda Suda od 7. ožujka 2002., *Italija protiv Komisije*, C-310/99, EU:C:2002:143, točka 98.

⁽¹⁹⁷⁾ Vidjeti Smjernice o povratu nezakonite i nespojive potpore, navedene u bilješci 199., točku 36. s upućivanjima na presudu Suda od 12. listopada 2000., *Španjolska protiv Komisije*, C-480/98, EU:C:2000:559, točka 25. i na presudu Suda od 2. veljače 1988., *Kwekerij Gebroeders van der Kooy BV i drugi protiv Komisije*, spojeni predmeti C-67/85, C-68/85 i C-70/85, EU:C:1988:38. Vidjeti i presudu Suda od 13. veljače 2014., *Mediaset SpA protiv Ministero dello Sviluppo economico*, C-69/13, EU:C:2014:71, točku 21. s upućivanjima na sudsku praksu.

⁽¹⁹⁸⁾ Odluka Nadzornog tijela EFTA-e br. 195/04/COL od 14. srpnja 2004. o provedbenim odredbama iz članka 27. dijela II. Protokola 3. uz Sporazum među državama EFTA-e o osnivanju Nadzornog tijela i Suda (SL L 139, 25.5.2006., str. 37. i Dodatak o EGP-u br. 26/2006, 25.5.2006., str. 1.), kako je izmijenjena Odlukom Nadzornog tijela EFTA-e br. 789/08/COL od 17. prosinca 2008. o izmjeni Odluke Kolegija br. 195/04/COL o provedbenim odredbama iz članka 27. dijela II. Protokola 3. uz Sporazum među državama EFTA-e o osnivanju Nadzornog tijela i Suda u vezi sa standardnim obrascima prijave potpore (SL L 340, 22.12.2010., str. 1. i Dodatak o EGP-u br. 72/2010, 22.12.2010., str. 1.).

⁽¹⁹⁹⁾ Odluka Nadzornog tijela EFTA-e br. 788/08/COL od 17. prosinca 2008. o 67. izmjeni postupovnih pravila i pozitivnog prava u području državnih potpora uvođenjem novog poglavlja o povratu nezakonite i nespojive državne potpore (SL L 105, 21.4.2011., str. 32. i Dodatak o EGP-u br. 23/2011, 21.4.2011., str. 1. Smjernice odgovaraju Obavijesti Komisije „Ususret učinkovitoj provedbi odluka Komisije kojima se državama članicama nalaže povrat nezakonitih i s unutarnjim tržištem nespojivih državnih potpora” (SL C 272, 15.11.2007., str. 4.).

Članak 2.

Prvo, prekomjerna naknada za održavanje i rad (mjera (a)) odnosi se na infrastrukturu ulične rasvjete pod kontrolom grupe BKK. Prekomjerna naknada povezana s tom infrastrukturom obuhvaća elemente koji premašuju troškove prihvatljive za naknadu na temelju mehanizma iz odjeljka 7. točke (c) kupoprodajnog ugovora iz 1996.

Drugo, prekomjerna naknada za održavanje i rad (mjera (a)) odnosi se na usluge povezane s infrastrukturom ulične rasvjete u vlasništvu Općine. Prekomjerna naknada za te usluge odgovara iznosima koji premašuju tržišnu cijenu koja se mogla postići na otvorenom tržištu.

Članak 3.

Prekomjerna naknada kapitalnog troška (mjera (c)) odnosi se na naknadu koja premašuje odgovarajuću razinu povrata dopuštenu mehanizmom iz odjeljka 7. točke (c) kupoprodajnog ugovora iz 1996.

Članak 4.

Kad je riječ o naknadi za održavanje i rad (mjera (a)), nalaz nezakonite i nespojive prekomjerne naknade ograničen je na razdoblje od 1. siječnja 2016. Kad je riječ o infrastrukturi ulične rasvjete pod kontrolom grupe BKK, prekomjerna naknada još je uvijek u tijeku. Za infrastrukturu ulične rasvjete u vlasništvu Općine prekomjerna naknada obuhvaća djelatnosti obavljene do 1. travnja 2020.

Članak 5.

Kad je riječ o naknadi kapitalnog troška (mjera (c)), potpora koja je utvrđena kao nezakonita i nespojiva obuhvaća cjelokupnu prekomjernu naknadu dodijeljenu u roku zastare od 10 godina iz članka 15. dijela II. Protokola 3. Taj je rok zastare prekinut kad je ESA dopisom od 1. lipnja 2017. prosljedila pritužbu norveškim tijelima i pozvala ih da dostave primjedbe na nju.

Članak 6.

Norveška tijela dužna su poduzeti sve potrebne mjere za povrat nezakonite i nespojive potpore iz članka 1., 2., 3., 4. i 5.

Potpota koju je potrebno vratiti uključuje kamate i složene kamate, izračunane od datuma od kojeg je potpora bila na raspolaganju korisniku do datuma njezina povrata. Kamata se izračunava u skladu s člankom 9. Odluke Nadzornog tijela EFTA-e br. 195/04/COL, kako je izmijenjena.

Članak 7.

Povrat stupa na snagu bez odgode i u skladu s postupcima na temelju norveškog nacionalnog zakonodavstva, pod uvjetom da oni omogućuju trenutačno i učinkovito izvršenje ove Odluke.

Norveška tijela moraju osigurati da se povrat potpore provede u roku od četiri mjeseca od datuma objave ove Odluke.

Članak 8.

Norveška tijela u roku od dva mjeseca od datuma objave ove Odluke ESA-i dostavljaju sljedeće informacije:

1. ukupni iznos (glavnicu i kamatu na iznos povrata) koji se potražuje;

2. datume od kojih su iznosi koje treba povratiti bili na raspolaganju predmetnim društvima iz grupe BKK;
3. izvješće o ostvarenom napretku i mjerama poduzetima radi usklađivanja s ovom Odlukom.

Članak 9.

Ako norveška tijela naiđu na ozbiljne poteškoće zbog kojih ne mogu poštovati bilo koji od rokova utvrđenih u člancima 7. i 8., o tim poteškoćama obavješćuju ESA-u. Ako norveška tijela dostave odgovarajuće obrazloženje, ESA može produžiti rokove u skladu s načelom lojalne suradnje.

Članak 10.

Ova je Odluka upućena Kraljevini Norveškoj.

Za Nadzorno tijelo EFTA-e,

Arne RØKSUND
*Predsjednik
Nadležni član Kolegija*

Árni Páll ÁRNASON
Član Kolegija

Stefan BARRIGA
Član Kolegija

Melpo-Menie JOSÉPHIDÈS
*Potpisuje kao direktorica
za pravne i izvršne poslove*
